

HOMENATGE

ALS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY LXVII DE LLUR RESTAURACIÓ

MCMXXV

BARCELONA

ESTAMPA LA RENAXENSA

HOMENATGE

ALS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

HOMENATGE

ALS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY LXVII DE LLUR RESTAURACIO

MCMXXV

BARCELONA

ESTAMPA LA RENAXENSA

AQUEST

VOLUM D'HOMENATGE

S'ESTAMPA

COSTEJAT PER SUSCRIPCIÓ

DELS ADJUNTS

MANTENEDORS

LOS MESTRES EN GAY SABER

Jaume Collell
Joseph Franquesa y Gomis
Jacinto Torres y Reyató
Joseph Martí y Folguera
Ferran Agulló
Francesch Matheu
Guillèm A. Tell y Lafont
Artur Masriera
Apeles Mestres
Joan Alcover
Joan M. Guasch
Joseph Carner
Llorenç Riber
Eduart Girbal Jaume
Manel Folch y Torres
Joseph M. Tous y Maroto
Anton Navarro

CRIDA Y VEREDICTE

Mólt benvolgut company:

Me plau comunicarvos ab les presents lo projecte que hi hà de fer un homenatge a la nostra Institució dels Jochs Florals, publicant en un volum les nou composicions triades dels Mestres en Gay Saber difunts, ò sia tres Flors naturals, tres Englantines y tres Violes, tria ò selecció qu'esperèm faràn volenterosament los Mestres en Gay Saber avuy vivents, donant son vot per quiscun dels premis en l'adjunt Bolletí. Una vegada complerta la comanda, serviuvos remetre'l Bolletí ab la signatura a l'adreça de la Ilustració Catalana — carrer de Mallorca, 287, Barcelona.

Com que'l volum se publicarà ab la data de la Festa dels Jochs Florals, ò sia'l primer diumenge de Maig, convé qu'abans del primer d'Abril haguèu enviat el vostre veredicte.

Ab respectuosos afectes es vostre s. s. y confrare

JAUME COLLELL, *Pbre.*

Barcelona 10 de febrer de 1925.

Per facilitar l'encàrrech que'l Degà del Mestres en Gay Saber fa a sos companys, posèm a continuació la llista completa de les poesies dels Mestres morts que foren premiades ab Premis Ordinaris, ab l'any del volum hont pot trobarse cada una, per si cal rellegirles.

Axí'ls disset Mestres, sense esforç de memoria, tindràn presents tots els títols de les poesies qu'entren en aquesta mena de concurs y podràn ab comoditat emetre'l séu vot que ab tot interès se'ls demana.

Del resultat d'aqüesta votació'n sortirà'l volum d'homenatge a la Institució dels Jochs Florals, com una triple y gloriosa Festa.

Llista dels Premis Ordinaris obtinguts pels Mestres en

MESTRES	FLOR NATURAL	
Víctor Balaguer		
Geroni Rosselló	Lo castell de l'armonía	(1862)
Joaquim Rubió y Ors		
Marian Aguiló	Esperança	(1864)
	Axò ray!	(1866)
Joseph Lluís Pons y Gallarza	La montanya catalana	(1867)
Adolf Blanch y Cortada	Lo castell feudal	(1868)
Francesch Pelay Briz	Benhaja la Primavera	(1865)
	Amor	(1869)
	La cançó de Mestre Jan	(1871)
Tomàs Forteza	Les noces del Infant	(1873)
Francesch Ubach y Vinyeta	Lo combat de Cadaqués	(1874)
Frederich Soler	Lo baster del Esquirol	(1872)
	La cansó dels aucells	(1875)
	La gallinayre	(1879)
Angel Guimerà	Cleopatra	(1876)
	L'any mil	(1877)
Damàs Calvet	Los ayres de la patria	(1863)
Jacinto Verdaguer		
Ramon Picó y Campamar		
Terenci Thos y Codina		
Joaquim Riera y Bertran	La musa popular	(1882)
Anicet de Pagès de Puig	Resignació	(1896)
	Lo comte Garí	(1901)
Miquel Costa y Llobera	Crexensa	(1902)
Joan Maragall	Glosa	(1904)
Frederich Rahola	Filemon y Baucis	(1915)

Gay Saber, avuy morts, en los Jochs Florals de Barcelona

ENGLANTINA		VIOLA	
Lo cap d'Armengol d'Urgell	(1861)		
Lo Rey conqueridor	(1862)		
Los catalans en Africa	(1860)	Lo triumfo de la Creu	(1862)
L'últim comte d'Urgell	(1863)		
		L'enteniment y l'amor	(1866)
		Penediment	(1880)
La llar	(1865)		
La mort dels Moncades	(1866)		
La veu de les ruines	(1867)	Amor a Deu	(1859)
		Mesquinesa	(1869)
Lo rey y l'arquebisbe	(1873)	Llegenda de S. Segimon	(1871)
Lo darrer Pallars	(1868)		
La jornada del Bruch	(1872)		
Lo vaxell dels emigrants	(1891)		
Los companys de Sertori	(1875)		
Lo darrer plant d'En Claris	(1877)	Romiatge	(1877)
Són ells!	(1859)		
Embarcament del exèrcit català pera la conquista de Mallorca	(1878)		
La barretina	(1880)	Plor de la tortra	(1873
Lo Parch	(1903)	S. Francesch s'hi moría	(1874)
Vísca Aragó!	(1874)	A uns nuvis	(1888)
Depressa!	(1884)		
Ferran V	(1885)		
Lo castell de Mataplana	(1864)	Més enllà!	(1887)
Vísca la ganiveta!	(1886)		
La pagesía	(1887)		
A un obrer català	(1890)		
Retorn	(1896)	Cant de Salomó	(1875)
La dexa del geni grech	(1902)	L'antich profeta vivent	(1900)
La sardana	(1894)	Mal caçador	(1896)
La tramontana	(1897)	Les veus dels morts	(1917)

VEREDICTE

Del escrutini dels vots dels disset Mestres en Gay Saber n'han resultat triades les següents poesíes:

FLORS NATURALS

Esperança, de Marian Aguiló y Fuster.
La Montanya Catalana, de Joseph Ll. Pons y Gallarza.
L'any mil, d'Angel Guimerà.

ENGLANTINES

La veu de les ruines, d'Adolf Blanch y Cortada.
Vísca Aragó!, de Ramon Picó y Campamar.
La dexa del geni grech, de Miquel Costa y Llobera.

VIOLES

Plor de la tortra, de Jacinto Verdaguer.
Cant de Salomó, d'Anicet de Pagès de Puig.
Mal caçador, de Joan Maragall.

DISCURS

del M. I. Sr. D. Jaume Collell y Bancells
Degà dels Mestres en Gay Saber
Ardiaca de la Seu de Vich

Tres vegades m'haurà tocat esser president en la Gaya Festa de la Poesía Catalana. La primera fou l'any 1887, quan encara's feya la festa en la gran Sala de la Llotja; fou la segona l'any 1909, al celebrarse les *Bodes d'or* de la institució dels Jochs Florals, y aquell any per major solemnitat la festa tingué lloch en la espayosa Sala del Palau de Belles Arts, ab un esclat d'entusiasme encoratjador que feya bategar els cors de tothom, nacionals y extrangers, ab un acelerat ritme de pregona satisfacció per veure als Jochs Florals arribar a la cinquantena, ab una plenitut de vida que ni haurien pogut somiar els patricis que'ls instauraren.

Y ara en l'any de gracia de 1925 me trobo altra volta en el cas d'esser el cap-dancer de una festa tan íntima, tan quieta, que quasi semblaría un àgape catacumbari. Y havent de durhi'l tribut de ma paraula que no ressonarà en lloch, plaume recordar l'entrada del meu discurs presidencial dels Jochs del any 1887.

«Cad'any, quan s'acosta la bella diada del primer diumenge de Maig, sento com l'aleteig de les ilusions de ma primera joventut, y's remou tot mon sér ab una especie de amorosa frissança, com li deuen bellugar les cames al espigat fadrí del Empordà, quan sent els espinguets de la tenora. Mentres en nostres pobles y masies celebra la fadrinalla les alegres festes primaverals ano-

menades *Rosers*; nosaltres cad'any venim aquí a celebrar lo *Roser* de la Literatura Catalana, y s'ha fet tant de casa nostra aquesta gaya solemnitat, ha entrat ja tant en nostres costums y tan bon lloch ha trobat en lo calendari de les festes barcelonines y catalanes, que un any sense Jochs Florals, semblaría que'ls rosers no han florit y que no han tornat les orenetes.

Y quan sota d'aqueix antich texinat y en les gallardes arcades avesades a sentir diariament lo brugit dels negociants, ressonen vibrants los sagrats accents de la poesía; y veyèm en aquell sitial d'honor rumbejarse la dama eleta per a Reyna de la Festa, y en mig de clamorosos aplaudiments muntar al estrado los fills de les Muses a cercar los llorers conquerits en noble lluyta; tots, ab lo cor agosarat y la pensa per l'entusiasme enardida, entre'ls acorts de la música y'l perfum de les flors y les coloraynes dels penons, proclamam y saludam lo triomf de la que es la vera Reyna de la Festa, la Llengua Catalana.»

Quan exos accents ressonaven en aquell venerable casal de la Llotja, a ningú dels presents se li podía ocórrer..... lo que jo suposava, lo que ara ha esdevingut de passar dos anys sense'ls Jochs Florals de Barcelona. L'any passat per correspondre a una amistosa deferencia, la nostra Festa s'agermanà volenterosament ab la dels Jochs Florals de Tolosa, fent axís digna y oportuna recordança de que la nostra Institució era un tany qu'anaren nostres passats a cercar en el jardí de la noble Clemencia Isaura.

Enguany..... són els morts qui parlen. Bella y escayent pensada ha sigut aquesta de tributar un homenatge pòstum als Mestres en Gay Saber difunts, fent els Mestres vivents una tria de nou composicions, tres per quiscuna de les tres Flors que simbolisen la poètica trilogía floralesca de *Patria, Fides, Amor*. Y la crech tan escayenta y oportuna exa commemoració dels nostres morts, que fins m'atrevesch a dir que, mes que una estratagema com alguns malpensats murmuraràn, es una inspiració fer sentir a l'hora present exes veus de ultratumba. Y no ho dich axò pels hostils ò in-

diferents, sinó per la nostra gent, per la nova generació que mal influida per corrents de cosmopolitisme, ò per ansies enlluhernadores de renovació mal entesa; y mes que tot, per creure que'ls lirismes entorpexen l'acció combativa, mostraven un cert desamor a la institució-mare del nostre Renaxement. Fins hi havía qui, a semblança del fadristern allunyat de la casa payral, parlava despectivament de joguines infantils anacròniques, bones tan sols per entretenir a la maynada, ò quant més, per matar les hores de vetlla al voltant de la llar, contant rondalles.

Donchs ara, ab eix volum d'Homenatge, sentint la veu dels morts, seràn mólts los qui tornaràn a reviure les grans jornades del nostre resurgiment, y altres que, ab el ritme vibrant de les obres poètiques d'exa especie d'Antología floralesca, sentiràn batre son cor, regonexent la perdurable eficacia de la Institució que ha donat y seguirà donant dies de gloria y esperonades de patriotisme lleal y sincer als catalans.

Serien per mi manques y incompletes aquestes ralles de prefaci, si no fes memoria especial del gran poeta qui, entre'ls Mestres de la Gaya Ciencia, fou verament l'home representatiu, l'encarnació viva y lluminosa de la nostra Institució. Jo crech que sols ab aquestes entressenyes, a tot llegidor se li haurà acudit el nom d'En Marian Aguiló. Els hi tenía tant d'amor y'ls hi portava tanta fidelitat als Jochs Florals, que'l dia de la Festa, lo flayrós primer diumenge de Maig, la figura més noble y la més estimada que sobressurtía dalt a l'estrada del Consistori y dels Adjunts, la que may hi mancava, era la del Patriarca qui volía ser el primer en saludar ab corals aplaudiments als jovensans qui per primera vegada abastaven la cobejada flor; y'ls encoratjava, més que ab sa paraula càlida y expressiva, ab aquelles llàgrimes de goig que li espurnejaven cara avall. Tots los qui l'hem sentida la forta y inesborrable impressió del nostre batisme literari, may oblidarèm que'l padrí autèntich era'l venerable Mestre Aguiló de qui enguany celebram lo Centenari natalici. Que sia'l sèu nom, en exes hores de

reculliment y d'examen de conciencia, llum que'ns guie y estímul que'ns alenti, ab la exemplaritat d'una vida, que no dubto en calificar d'heroyca, tota consagrada al enaltiment de la llengua patria.

Els pagesos de la nostra terra, que saben mólt bé'l torn dels conrèus, dexen reposar la terra a més d'abonarla com cal; y sempre esperen que del goret n'exirà bona cullita. Veus'aquí lo que jo penso y crech d'aquexa reposada; que del goret dels Jochs Florals ne vindràn esplets abundosos, anyades plenes y ben granades. Y Deu hi faci més que nosaltres, com sol dir la nostra gent.

MEMORIA

per D. Joseph Franquesa y Gomis

Los 17 *Mestres en Gay Saber* en l'actualitat vivents, foren invitats per son ilustre Degà, Mossèn Jaume Collell, a fer una tria de nou poesíes de sos companys en Mestratge ja difunts, la publicació de les quals en un volum podía constituir enguany un bon homenatge als *Jochs Florals*.

La tria havía de ser feta, en Bolletins tramesos a aquest objecte, entre les poesíes que haguessin obtingut premi ordinari en qualsevol dels 66 anys que compta la restauració de la poètica festa, agrupant los noms de les composicions de tres en tres y corresponent cada agrupació a quiscun dels tres premis tradicionals de la *Flor natural*, la *Englantina* y la *Viola d'or y d'argent*.

Com era de preveure, ni un sol dels Mestres convocats dexà de respondre a la generosa crida, y, rebuts los disset *Bolletins*, degudament signats, s'ha acordat estotjarlos convenientment en l'Arxiu dels *Jochs Florals*, com a bon recort de tan oportú com original concurs.

L'escrutini de les votacions, per altra banda facilíssim, no podía actualment celebrarse ab cap mena d'ostentació y só jo qui s'ha vist sorprès y distingit per l'iniciador de l'idea ab l'honrós encàrrech de fer lo recompte dels vots y publicarlo.

Y l'escrutini ha donat lo resultat següent:

FLOR NATURAL

Esperança.	10 vots	Cleopatra	1 vots
Axò ray!	3 »	L'any mil	17 »
La Montanya Catalana	11 »	Resignació	2 »
Lo castell feudal . .	1 »	Glosa	4 »
La cançó dels aucells .	2 »		

ENGLANTINA

La Llar.	5 vots	La barretina	3 vots
La veu de les ruines .	15 »	Vísca Aragó!	11 »
La jornada del Bruch .	1 »	Ferran V	3 »
Los companys de Sertori	1 »	La dexa del geni grech	8 »
Lo darrer plant d'En Clarís	1 »	La sardana	2 »
		Depressa!	1 »

VIOLA

L'enteniment y l'amor	1 vots	Sant Francesch s'hi moría	4 vots
Amor a Deu	2 »	Cant de Salomó. . .	15 »
Llegenda de St. Segimon	1 »	L'antich profeta vivent	4 »
Romiatge	4 »	Mal caçador	7 »
Plor de la tortra. . .	12 »	Les veus dels morts .	1 »

Les nou d'aquestes composicions favorides ab més vots són les que, per ordre d'antiguetat, van continuades en lo present volum y no serà per demés donar alguna esplicació sobre lo que significa sa preferencia y sobre la forma y resultat de la votació.

Primer de tot s'ha de declarar que no hi ha hagut l'intent de que'l present llibre contingués les nou mellors poesíes produhides fins ara pels *Jochs Florals*. Aquexes seleccions, avuy tan de moda per tot arrèu, pequen sempre de massa pretencioses y no resolen rès perque solen ser mólt discutibles. Bastarà dir que han estat eliminades del concurs totes les composicions guanyadores d'Accèssit ò de Premi extraordinari, lo qual no hauría sigut

just si s'hagués intentat aquella selecció, puix es evident que se'n trobarien entre elles algunes de gran mèrit indiscutible.

No s'ha pensat en regatejar ni rebaxar lo valor literari de les no triades ni en subjectarles a una revisió que tant com a elles afectaria als dignissims Jurats que les escolliren. Tampoch sofrexen lo més mínim detriment les poesíes que, havent guanyat premi ordinari, no han tingut ara cap vot ò n'han tingut mólt pochs. S'ha de tenir en compte que sols se'n podien votar tres dintre de cada agrupació y que, per lo tant, encara que ab recança, són móltes les que havien de restar forçosament desateses. Si, descartant les que's publiquen, y seguint la matexa norma,'s fès una nova elecció d'altres tantes composicions, fàcilment podrien trobarsen nou més ben dignes germanes de les ja triades.

Axí mateix s'ha de fer notar que les votacions s'han fet individualment y per escrit, sense cap previ acort entre'ls votants, ni reunió ni discussió de cap mena. Axò ha motivat una divergencia de criteri en la forma de dar los vots, puix mentres que uns, los més, han opinat que sols podien votar una composició de cada autor, altres han cregut que podien lliurement escollir diverses poesíes degudes a una matexa ploma. A tan distinta interpretació es degut, tant com a les preferencies dels votants, lo desnivell que's troba en los vots de les obres que han sobressurtit.

Però les lògiques diferencies de criteri que s'han notat en la elecció de les poesíes han anat desaparexent en la elecció d'autors, com pot comprobarse ab lo següent recompte:

D. Marian Aguiló .	14	vots	Mn. Miquel Costa. .	12	vots
» Joseph Lluís Pons	16	»	» Jacinto Verdaguer	19	»
» Angel Guimerà .	23	»	D. Anicet de Pagès .	17	»
» Adolf Blanch. .	18	»	» Joan Maragall .	13	»
» Ramon Picó . .	15	»			

Total 147 vots. Com són 9 los vots de cada bolletí corresponents a altres tantes poesíes y'ls bolletins són 17 fan un conjunt

de 153 vots emesos, per lo qual poch se n'hi manca perque aquells noms n'hagin obtingut la totalitat. Y axís d'aquesta votació ne resulta la consagració no sols de les poesíes triades, sinó dels noms de sos autors.

Es de tota manera ben segur que ab la reproducció de tan notables composicions, dues vegades distingides, pren lo present llibre un relléu extraordinari. Elles renovaràn als vells lo recort de dies anyorats de gloria y d'entusiasme, oferiràn al jovent antichs exemples de perfecció en la forma y d'inspiració sincera y art esquisit y sorpendràn a tothom per sa rica varietat de temes y diversitat d'estils y formes poètiques. Lo petit aplech serà una mostra, encara incompleta però ja mólt brillant, del tresor poètich que guarden los volums de nostres gloriosos *Jochs Florals*.

L'encís que causarà la lectura seguida de tan diverses produccions serà per l'esperit una delectació contínua. Axís les serenes y refulgents posades d'*Esperança,* saturades d'un alè confortador, pletòriques de belles imatges y en son temps sembradores de noves llevors de poesía, se podràn admirar al costat de la brava y entusiasta apología de *La montanya catalana* ab la ferma pintura de sa coratjosa gent de bona sava y de sos alterosos paysatges que retornen la salut al còs y la llibertat a l'ànima; y seguides després, formant un viu contrast, de la tètrica evocació dels fantàstichs terrors de *L'any mil,* dibuxats per una mà genial que'ns impresiona y colpeix ab la negra pintura d'imaginaries escenes d'esborronament y esglay de la gent que creu arribada l'hora de la fi del món, fins que desfà tanta foscor l'auba del nou segle y obre son pas al sol rialler que ve a continuar plàcidament son curs. Axís també les esparses augustes y solemnes de *La veu de les ruines* en les quals brilla y flameja la foguerada del ardentissim amor a Catalunya y del odi als fills descastats que rebutgen son llenguatge alternaràn ab l'episodi dramàtich del *Visca Aragó,* vibrant narració d'un axecament rossellonès contra l'invasor, del feréstech combat y de la cayguda y execució del hèroe, coronada

ab una *Cançó* ferrenya y ardida que sembla un ressò de la lira guerrera de Koerner; y les hi farà bona companyía *La dexa del Geni Grech,* vigorosa reproducció de gestes y costums de la Mallorca primitiva, plena de descripcions esplèndides que donen a l'obra l'alta tonalitat y la grandesa d'un poema èpich. Y axís finalment les planyívoles y melodioses gloses del *Plor de la tórtora* arrencades del místich psalteri ab que l'excels Verdaguer entonava ses complantes en lo floridíssim verger hont s'esplayava son cor anyoradís resplandiràn seguides primer de les amples y folgades estrofes del *Cant de Salomó* tan notable per sa vestidura enlluhernadora y per sos versos acompassats y ressonants, y després, de la ràpida aparició de *El mal caçador* en una bellíssima variant d'una llegenda que viu en lo folklore de tots los pobles com a càstich del desenfré y la irreverencia y aquí apuntada per l'autor ab detalls mólt interessants si bé descrita ab una sobrietat que arriba fins al excés y en forma casi esquemàtica.

Tals són les composicions que, filles de temps diversos y de temperaments distints, vénen a representar casi totes les tendencies y direccions preses per la Poesía catalana des de son resorgiment. Variada serà naturalment la impresió que cada una d'elles pugui causar; però, còm ne ressalta de son conjunt la forta vitalitat del ideal comú que les ha inspirades! ¡Benhaja'l gentil pomell y benhagen les flors que'l formen, a les que ni'l transcurs dels anys ha pogut marcir ni despullar de sa frescor y aroma!

Y ara, terminada la tasca de Secretari escrutador, rès més me caldría dir si una piadosa costum no imposés la obligació de dedicar un bon recort als qui, estimant mólt a Catalunya y contribuhint a sa dignificació, nos han dexat per sempre. Malhauradament no són pochs los que des del darrer volum han dexat d'existir, comptantse entre ells notables pintors y artistes de nostre teatre y distingits obrers de la inteligencia y del treball manual; però tres són los noms que'ns correspon esmentar especialment perque són los de tres inoblidables colaboradors de l'obra dels *Jochs Florals.*

En Bartomeu Ferrà, ben estimat arquitecte y arqueòlech mallorquí, fou un decidit propagandista de nostre renaxement literari. Anima bondadosa y atractívola, se guanyà justa fama ab la descripció en vers y en prosa de típiques costums de sa terra y's féu popular ab ses xamoses comedietes. Publicà diverses coleccions, entre elles les *Flors y fulles,* dirigí alguns periòdichs y sobressurtí en lo cultiu de la balada, enviantne algunes mostres als *Jochs Florals,* que li foren dignament premiades.

En Joseph Roca y Roca, esperit inquiet, temperament fogós y apassionat, publicista incansable qui dispersà son gran talent en obres d'ocasió, en milers d'articles de vida efímera y notes de palpitant actualitat, fou un crítich d'extensíssima cultura y en les apreciacions d'art sempre just y imparcial y conservà en lo fons del cor un veritable afecte per la nostra Institució, en la que exercí'l càrrech de Mantenedor y obtingué també merescudes recompenses. Y passant per alt sa enorme producció periodística, dèu afegirse aquí que fou un autor dramàtich mólt aplaudit, un poeta vigorós y de forta embranzida y que traduhí en prosa catalana'l *Filoctetes* de Sòfocles y'l *Calendau* de Mistral.

Y en fi, l'estimadíssim Angel Guimerà qui s'axeca sobre'ls més fervents adoradors dels *Jochs Florals* com un puig major sobre'ls turons que'l volten. En la poètica festa anà formant En Guimerà sa personalitat literaria, en ella guanyà en un sol dia'ls tres premis de son Mestratge, en ella rebé la consagració de gran autor dramàtich y en ella electrisà als públichs ab sos arborats parlaments. A la exaltació dels *Jochs Florals* dedicà tota sa activitat y energía, fou moltíssimes vegades son Mantenedor y constant animador de son Consell directiu y fins quan, ja aclaparat per la vellesa, s'anava apagant la sanch de ses arteries y la claror de sos ulls, cad'any al arribar lo primer Diumenge de Maig, sentía renovàrseli'l foch de la joventut y s'atançava al temple de la nostra Poesía a oferirli son homenatge, essent saludada sa presencia ab les ovacions apoteòsiques

d'un poble qu'ell més que ningú havía contribuhit a despertar.

¡Que Deu los hagi acullit a tots y'ls hagi concedit un venturós repòs!

Y síen encara per En Guimerà les darreres paraules d'aquesta Memoria. Tan arrelada estava en nosaltres la seva companyía, que l'ànima no sab avenirse a aquexa pèrdua y's resisteix a dexarse arrencar un últim adéu. Perque si es tot lo món qui ha sentit la mort del creador d'un teatre encès de passió que al sublimar la escena catalana s'ha fet també universal y ha commogut a tota una generació ab ses invencions d'alta fortitut y ab ses situacions ferrenyes ò tendríssimes però intensament humanes, nosaltres hem perdut ademés lo poeta lírich de fèrvida fantasía inimitable en cantar les grans tragedies de la historia y'ls grans dolors íntims, y'l formidable apòstol que arribà a encarnar l'esperit de la Catalunya actual, exaltant a la joventut que l'escoltava com a un oracle y prenía son nom per guiatge y per bandera. Y es per axò que'l dolor causat per la seva mort nos desconsola y desconcerta.

Devegades se troba entre montanyes una coma fèrtil, una vall gemada ahont les belles plançons y'l vert herbey són plens d'ufana y'n sobrix la claror, la salut y l'alegría. Y la vall té en son centre un arbre gegantí que arrapa ses arrels en les entranyes de la terra y sobre la vigorosa soca axeca al cel, com centenars de braços, ses branques vestides de fullam esponeròs y de capçada esplèndida, d'ombra protectora festejada pels cants dels aucells y'l brandeig de la marinada. Tot somriu a son entorn. Però ve un dia que l'estellador aterra aquell arbre y despulla crudelment la groxuda soca cayguda y aquella matexa vall us sembla un erm y que les plançons s'han posat sobtadament malaltes y que'l camp s'ha tornat un desert ab una buydor que nua'l cor abatut per la tristesa.

Donchs, aquesta es la impresió que la mort d'En Guimerà ha dexat a sos amichs y a tot son poble. Ab la seva ausencia sembla

que tot nos abandona y se'n vé als llavis aquell vers de Lamartine:

«Un seul être vous manque, et tout est depeuplé».

Davant de tanta depressió del esperit, sols es lo mateix Guimerà qui pot de nou encoratjarnos. Ell que no conegué may lo defalliment, que no cregué may en lo triomf de la Mort y que cantà la eternitat de les races y la eternitat del esperit, ell es qui'ns ofereix dolls d'esperança y de reconfort.

En la iglesia axecada pel renaxement de Catalunya, la figura d'En Guimerà, com la de Mossèn Verdaguer, han de serhi honrades fins a cobrir ab ses imatges les mellors capelles, les de més aprop del altar major, y a ses obres hem d'encomanarnos en los moments de lassitut ò de descoratjament.

Axequèm los esperits y confièm en que Deu nos enviarà nous campions per alentarnos. No s'ha extingit may cap Poesía per la mort d'un Geni, ni desfet cap bon exèrcit per la pèrdua del capità.

L'amor a Catalunya posat per sobre de tot féu d'En Guimerà un poeta y aquest amor n'engendrarà d'altres perque no hi hà cap font d'inspiració tan feconda com l'amor.

Però aquest amor no s'ha de limitar a la producció de poesíes, sinó que ha de trobar sa plena manifestació en tots los actes de la vida. Axís ho féu En Guimerà y axò predicà sempre.

En Guimerà fou un gran poeta y un gran Mestre. Ses obres poètiques no moriràn jamay. Fèm nosaltres que no morin ses lliçons.

FLOR NATURAL

ESPERANÇA, *de Marian Aguiló y Fuster.*

LA MONTANYA CATALANA, *de Joseph Ll. Pons y Gallarza.*

L'ANY MIL, *d'Angel Guimerà.*

Esperança

(Jochs Florals de 1864)

I

Guayta'l sol darrera l'auba
ab son mantell rocegant
de llum, y ab sa cara encesa
n'omple'l món de claretat.

Mil colors se reflectexen
dins la boyra, y'l cel apar
la paleta de les tintes
ab que Deu tot ho pintà.

Puja, rodola, devalla
vestint d'esmeragda'ls camps,
los núvols d'argent y grana
y la mar de satí blau...

Ve'l cap-vespre y cubreix d'ombra
les planes y comellars,
y del bell cim de les serres
sols vels d'or s'hi va atroçant,

dihentne als pins a reveure,
y a les creus dels campanars...
y's pon... ¿y sabèu llavores
les colors y llum hont van?

Endreça

Estols de boyres qu'escampa
l'ull del sol parpellejant,
clarors d'auba y d'hora-baxa,
a reveure, a Deu siàu!

II

S'escometen y conversen
les campanes cap al tart;
los pastors sonen les gralles
responentse per les valls.

Dins esbart de núvols negres
hi coegen ferests llamps;
la pluja,'ls trons y l'oratge
los seguexen bramulant.

La lluna rihent s'axeca
per condormi'l temporal;
de les branques que's sorollen
les fulles van degotant.

Del monestir s'ou la *Salve*
que canten los escolans,
y al cap d'un poch les bandoles
dels fadrins enamorats...

Veus tan tristes ò tan dolces
dels vilatges y dels camps,
quan d'un eco ò altre retrunyen
y se perden ¿hont se'n van?

Endreça

Remors, sòns y melodíes
que'ls cors sabèu sossegar,
los vents lluny vos ne se'n duen...
a reveure, a Deu siàu!

III

Nasqué'l món en Primavera,
y sempre que compleix anys
un mantell la terra's posa
color verda y florejat.

Cada fulla de cada arbre
té una flor gentil devall,
vists ran de les soques semblen
uns cels menuts estelats.

Les comes en flors esclaten.
esclaten en flors els prats,
les violes boscanes riuen
ab los lliris muntanyans.

Les flors entre les murtreres
pels vergers trauen llurs caps,
si'ls vents passen y les besen
elles també's van besant.

Tota flor fins qu'es marcida
son perfum ne dexa anar;
de tantes flors com s'esfullen
¿sabèu les olors hont van?

Endreça

Alèns de la Primavera
carregats d'olors suaus:
puix que fugiu de la terra,
a reveure, a Deu siàu!

IV

L'home naix y ans que'ls ulls badi
ja li van llagrimejant;
dexa'ls jòchs de l'infantesa
quan se'n tem que'l cor li bat.

Darrera ombres que l'enlluernen
va corrent fantasiant;
cerca amor y cerca gloria,
cerca ardit la veritat.

Mes si un ídol vuy axeca
demà enderroca l'altar,
y ab los peus que sanguinegen
torna plè de desenganys.

Dins la buydor de la vida
camina caminaràs,
si un jorn li sonriu sa estrella
la mort troba l'endemà.

Tant de dol y tantes llàgrimes,
tants d'estudis, tants d'afanys,
quan la terra'ns torna terra,
los esperits ¿hont se'n van?

Endreça

Somnis bells de jovenesa,
cors d'amor aletejants,
sospirs de fè y d'anyorança,
a reveure, a Deu siàu!

ACABAMENT Y TORNADA

V

Les colors ab que'l sol daura
l'ayre, la terra y la mar,
des que surt vestit de porpra
fins que's pon amortallat;

les harmoníes qu'exhalen
pinedes y torrentals,
y los rossinyols que hi canten
pels arbres remorejants;

lo dolç aroma que'ns porta
l'escalfat alè de Maig,
l'incenser que'l fum axeca
en flochs acaragolats;

l'ull que l'infinit esguarda,
lo cor que rebuja'l mal,

lo seny que per guia cerca
lo ver, lo bell y lo sant;

tot lo pur que l'home estima,
tot hom pur que'l bé ha obrat,
tot se'n và al cel a romandre,
tot se'n puja allà d'allà.

Endreça

Cors fels, llums, olors y càntichs,
Deu que us replega allà dalt
nos deix dir plens d'esperança:
a reveure, a Deu siàu!

La montanya catalana

(Jochs Florals de 1867)

PUJADA

Dexèm la plana enrera,
y dins la vall l'esgrogueida fulla
entrémne trepitjant.
Dels bachs per la vorera
que'l degotar de les terreres mulla
amunt anèm pujant.

Les albaredes blanques,
lo doll de l'aygua de la font lluhenta
que al mig de l'herba naix,
les conradisses tanques,
la vinya al marge del torrent pendenta
ja's veu tot allí baix.

Aquí, llisars cendrosos,
rochs devallats pel ronch de les tronades
botant pels rossegalls,
penyalars alterosos
guaytant per les cingleres esberlades
lo fons del xaragalls;

faigs esbrancats per terra
roures desarrelats que s'abalancen
a dalt dels enderrochs,
y en el pich de la serra
les boyres que s'apleguen y s'atansen
caragolant llurs flochs.

¿Sentiu la tramontana
brunzir turons avall cruxint les soques,
l'aucellada espargint?
veys l'escuma llunyana
y l'esquitx del saltant sobre les roques
com s'enfonsa bullint?

Lo caminal s'esborra;
fins la petjada del pastor hi falta;
la mort signa una creu;
sols per les timbes corre
l'isart lleuger y les encletxes salta,
clar l'ull y ferm lo peu.

Amunt! los machs rodolen,
de les cayrades serres desiguales
sota's veu l'esquenall.
Les àligues que volen
dintre'ls núvols del cel roynant ses ales
ja's queden més avall.

Sens escoltar l'oratge,
sens tremolà'l genoll a la vorera
del precipici a plom,
arribèm ab coratge...
L'empitrada del front es la darrera...
Grat sía a Deu! ja hi som.

DALT DEL CIM

Montanya de ma patria, salut! al fi respiro,
l'immèns espay me volta, l'encesa llum del sol:
les viles y les planes als peus jayentes miro;
del món lliberta l'ànima, més alt extén son vol.

Qué sóu, palaus de marbre, castells de la riquesa,
guerrers brandant les armes, vaxells que'l mar rallèu?
Lo vel de la calitja confon vostra grandesa;
la torre més altívola d'aquí ni sols se veu.

Aquí'ls gemechs no s'ouen que'l jorn de la venjança
ferida per lo ceptre axeca la ciutat,
ni sobre del patíbul se veu la mà que llança
al poble espès que udola, lo cap d'un Rey, tallat.

Oh fills de la montanya, vosaltres sóu la mena
que guarda vida y força per dar novella gent,
aquí de fè puríssima regala eterna vena
com riu que per les planes escampa dolls d'argent.

Lluytant ab l'ós feréstech al fondo de sa còva,
havent sobre'ls abismes les cries del voltor;
força prenen los braços, lo cor broll de sanch nova,
llampech la nèta vista, la galta viu color.

Vosaltres parlèu clara la llengua d'exes terres
voltant a l'hivernada la llar ab quieta pau,
sabèu los noms dels arbrers, dels camps y de les serres
y'l mot que a les donzelles més tendre al pit escau.

Les mares a les filles dexau a la memoria
les dolces cantarelles per adormí'ls infants;
sabèu los vells romanços que n'ha perdut l'historia
de guerres y de monjos, de feres y gegants.

Quan al matí la fosca de l'estelada trenca
per entre boyres tèrboles lo raig primer de foch,
pregau agenollantvos, davant sa llum rogenca,
per més que de campanes no arribi aquí lo toch.

Senzilla y vergonyosa la forta jovenesa,
anyora, si s'allunya, les comes y la vall;
acull als séus y als hostes, honora la vellesa,
y'l front s'axuga'l vespre, cansada del treball.

Coneix lo nom del Rey sentit per veu llunyana,
jamay pujar l'escala volgué de son palau:
menysprea l'envejada mercè; sols li demana
que'l blat de ses marjades cullir li deix ab pau.

¡Mes, ay! si del reyalme travessa per la ralla
cremant llochs y vilatges la gent del extranger,
davant dels sabres nusos ò al raig de la metralla
lo fill de la montanya presenta'l pit, primer.

Mirèulo dret y altívol sobre tallada penya:
la mà al trabuch, aguayta, com llop al xich anyell;
al cayre de les timbes estreba l'espardenya,
y'l vent sobre sa espatlla desplega'l roig mantell.

* * *

Migrats fills de les viles, si n'heu perdut la sava
dels homes del Vesubi, del Etna flamejant,
d'aquells que ab sanch turquesa tenyiren la mar blava
y mort, venjança y llàgrimes portaren al llevant,

veníu: sentint l'oreig de vents y pedregades,
pujant ab gran fatiga per los costers deserts,
tindrèu l'alè més ample, com dalt de les collades
al aspre cep de vinya rebroten pàmpols verts.

Llancèu exa estrafeta disfressa enganyadora,
obríu als germans vostres lo pit ab llealtat:
l'orella del espía no escolta aquí traydora;
aquí's pot dir ab l'ànima: ¡Ben hages llibertat!

DEVALLADA

Bell horisont, adeu! selvatge serra,
lo món abaix me crida:
tinch d'afrontar peregrinant la terra
lo panteig de la vida.

Flayre boscana que l'alè'm retornes,
ómplem l'esperit ara:
cel resplandent que l'esperança'm tornes,
dèxam mirarte encara.

Gaya remor del vent, a la pineda
ressòna entre la fulla;

boyra que sures per l'ubaga freda,
mon front cremós remúlla.

Aspres pendents que ab feredat ne miro,
relliscanta drecera,
salvèu mon pas si concirós me giro
mirant cap endarrera.

Quedàu més alts que jo, cinglers cendrosos,
si us torn a veure enfòra,
l'ergull dels vostres caps més alterosos
he trepitjat un'hora.

¡Avall! ja omplena'l fum de la teulera
les salzeredes blanques
y l'aygua dels molins bota ab brumera
pels grahons de les tanques.

Darrera'ls caminals que giravolten
los turons desparexen
y'ls cantelluts penyals que'ls enrevolten
llurs ombres definexen.

Verdejant als costers ab l'argelaga
confosa apar la vinya
y daurada pel sol que ja s'apaga
planeja la campinya.

Trist s'atura'l meu pas; l'erma montanya
com més de mi s'allunya
més se m'emporta'l cor. Aquí es... Espanya:
allí dalt... ¡Catalunya!

L'any mil

(Jochs Florals de 1877)

Era en lo temps en que les neus primeres
les grogues faldes dels turons baxaven,
y en amples colles, volejant lleugeres,
les aus sens patria sobre'l mar passaven.

Monjos y frares en tropell seguien
los burchs tranquils, barbotejant absoltes,
y'ls nins poruchs los veyen que's perdien
dels alts castells per les negrenques voltes.

Jorns y més jorns qu'en núvols se desfeya
l'encèns més pur en los sagrats retaules,
y als vells abats tota la nit se'ls veya
dels psalms eterns escorcollant paraules.

Los senys brandaven ab la veu plorosa;
l'or dels magnats los monestirs omplía;
y'l trist vassall vora la llar fumosa
los jorns comptats ab un carbó escrivía.

De dalt del mur la forca abandonada
ja als corbs no veya entre la nit obscura,
y al peu mateix de la ciutat murada
l'isart baxava en cerca de pastura.

La trista verge en lo casal reclosa
ja no's dalía per sentir la quexa
del patge hermós, lo de la veu melosa
que amor glosava vora l'alta rexa.

Llençant les armes, dels castells baxaven
les gents a sòu, sobre'ls camins perdudes,
y als camps payrals indiferents trobaven
ja'ls fruyts ressechs y les agrams crescudes.

Roba de sach los cavallers vestien;
jeya la pols en els trofèus de guerra;
y'l vi de mel y l'hipocràs dormien
al fons ventrut de la pesanta gerra.

Ciutats y viles solituts semblaven;
les eynes queyen de les mans dels homes,
y en va els juhéus en sos porxats mostraven
joyells y arminis y brocats y plomes.

A port les naus dintre de llachs fangosos
los jorns passaven sens cambiants esteles,
sentint los corchs que furguen perfidiosos,
veyent les aus filigarsar ses veles.

Y'ls folls burgesos que'l girant de lluna
sens pa y sens llenya ben aprop miraven,
per coure al fi la miserable engruna
les eynes totes en la llar cremaven.

Y'l jorn vingué que als esperits aterra:
voltat paurós de boyres ennegrides
l'astre de foch passà sobre la terra
dexant per tot les gents esporuguides.

Tocà a Occident, y al cim de les montanyes,
guaytant pels tronchs espessehits dels roures,
semblava un ull, caygudes les pestanyes,
d'esguart boyrós qu'eternament va a cloures.

Després, les ombres los espays vestiren,
y exams d'estels entre'ls vapors brillaven;
palaus y masos y castells s'obriren
trayent als homes que astorats ploraven.

A munts se'ls veya pels carrers dels pobles
ab rostre sèch, esblanquehits com mabres;
per tot confosos los vassalls y'ls nobles,
portant, de vius, la roba dels cadavres.

Damunt sos caps ab braços amorosos
als nins volguts les mares axecaven;
d'enllà'ls malalts cridaven anguniosos,
y al coll dels fills los jays se repenjaven!...

Les turbes totes, caminant incertes,
cayent y alçantse, als temples s'empenyien!...
Ni un llum va encendres en les llars desertes,
y'ls vents xiulaven, y'ls portals batien.

. . . .

L'hora es al fi. Les trompes del judici
tres voltes ara sonaràn pels homes;
los frares en la creu del sacrifici
lo Just axequen, emboyrat d'aromes.

Repòs glaçat. Ab los mantells cubrexen
les gents sa vista que la llum refusa;
y senten tots los polsos que'ls glatexen
com dos martells batent sobre la enclusa.

Les llums rogenques dels cirials tremolen,
y en l'arch cintrat, ab clamoreigs selvatges,
les negres aus aletejant revolen
topant pels vidres enriquits d'imatges.

De sobte, a l'una, esperançant la vida,
la gent s'adreça com la mar revolta:
y corre, y's para, y torna a corre', y crida,
y calla aprés, y tremolant escolta...
. . . .
L'hora ha passat. Tan sols ratxa lleugera
torba'l misteri de la nit callada:
pau en lo món y en la celest esfera:
ja es l'any novell; ja ve la matinada.

L'espay blaveja; los estels se fonen;
mansa la boyra en Occident s'ajunta;
als galls que canten altres galls responen;
l'Orient es or; es foch; ja'l sol despunta!
. . . .
Humanitat, entórnat a la vida:
tu has vist no més fantasmes del desvari:
carrègat ab la creu, avergonyida,
qu'es lluny, ben lluny la cima del Calvari.

Migrat plansó d'alzina que verdeja,
tràu de la pols tes soques jovensanes;
còm tems avuy que'l destraler te veja,
quan rès no sabs de llamps ni tramontanes!

Si un jorn t'alçares contra Deu traydora,
prou la ignorancia es càstich de ta pena:
Deu no ha manat al pecador que mora;
Deu vol que visca, que vivint s'esmena.

Lluny de ton cor l'esdevenir que aterra,
que amor es sols la Veritat divina;
y escala de Jacob sobre la terra
los sigles són. Humanitat, camína!

ENGLANTINA

La veu de les ruines, *d'Adolf Blanch y Cortada.*

Vísca Aragó!, *de Ramon Picó y Campamar.*

La dexa del geni grech, *de Miquel Costa y Llobera.*

La veu de les ruines

(Jochs Florals de 1867)

Despulles dels vells segles pel vent arrabassades
qu'esgruna'l carro volador del temps,
bé'm plau entre vosaltres asseurem devegades,
com en l'escó dels avis,
penes y glories recordant ensemps.

Tant si l'oratge axampla ses ales tormentoses
batent l'ample cayrell del mur antich,
com si son mantell negre de perles tremoloses
extén la nit serena,
¡oh enderrochs catalans, só'l vostre amich!

¿Còm nó si entre exes pedres qu'empeny la totxa arada
d'un sant amor hi cóva'l suau caliu?
¿si trau per cada escletxa sa veu enrugallada
l'esprit d'un y altre segle,
y'l foch del món passat revifa al viu?

Jo us am, volcans prenyats de flames resplandentes
que brollen sols de patria al noble crit;

jo us am, oh trossejades, superbes ossamentes
que de sos jorns de gloria
los gegants de la terra'ns han jaquit.

Testes, en ma infantesa, us vegí y us veig encara
com guaytes vigilants d'un campament;
nin, també entre vosaltres son cor rublí'l meu pare
de català entusiasme,
y aquí us faràn mos fills llur sagrament.

Devall d'aquestes tombes que l'aspra ferradura
fa retrunyí'ab son pas afadigat,
dorm lo còs del guerrer, cobert ab sa armadura,
la mà sobre l'espasa,
com si fos a la vespra del combat.

Ací'l trobador jau, armat de pau y guerra,
son harpa aprop de son punyal moresch;
aletejant encara voltegen per la serra
sos darrers cants, flayrosos
del pus bell y adreçat catalanesch.

Lo qui reté Mallorca, qui deslliurà Sicilia,
qui féu prous de la mar nostres penons,
qui al Deu de les batalles pregà ab manta vigilia,
qui les naus y senyeres
empresonades duya a rossegons,

tots dormen sots la terra qu'ompliren de llur gloria,
dormen sobre'l capçal de llurs esplets;
heralts de llurs grandeses, los fulls de nostra historia
tot'hora fan trucarne
la veu dels avis en lo pit dels néts.

Veu de l'avior beneyta, malhaja qui't rebuja,
—Deu no vulga dexarnos de sa mà!—
lo qui d'alçarte un temple dins de son cor defuja
no es fill d'aquesta terra,
no dèu pregar jamay en català.

¿Què hi fa, què hi fa que'ns vinga d'ardenta ponentada
l'enfellonit, emmustiador alè?
Dexàune que s'axeque la fresca marinada,
y'l cel de Catalunya
tornarà'l de tots temps, blau, pur, serè.

Per çò no ha d'acotarne'l Montseny son front altíssim,
ni caurà un pich tan sols del Montserrat,
ni pendràn nostres rius son borbollar suavíssim,
ni'l català llenguatge
los qui als pits de llurs mares l'han mamat.

Parla de reys, de sants, de trobadors y sabis,
parla d'un poble brau, noble y fidel,
primer que renegarte trossejaré mos llavis;
—Vàlgam Deu y la Verge!—
si haig d'aborrirte, que se'm tanque'l cel.

¡Vísca Aragó!

(Jochs Florals de 1874)

I

Quan sapigué que'l francès
pel terme d'Elna trescava,
se'n va anar En Bernat Oms
a cavall en mig de plaça.

Capell de ferre y broquer
y pica de freix portava,
lo cavall encubertat
com si fos un cap d'esquadra.

Devora d'ell l'escuder
corría bandera alçada,
y ab ballestes y buyrachs
sos servidors y missatges.

—¡A l'arma!—anava cridant
per los carrers hont passava,
y dònes, vells y fadrins
exien tots de llurs cases.

Carrer amunt darrera ell
corre la gent fent onades,
y comencen de lluhir
coltells y falçons y dalles.

Ja'l rodegen los més braus
com arriba en mig de plaça,
y dret damunt los estreps
en veu forta axís los parla:

—Retruny per conques y afraus
lo trepig de gent extranya
que se'n ve a fernos esclaus.
¡Sús, a la guerra, los braus
del Rosselló y la Cerdanya!

¡Guerra al franch, ja que acomesos
altra cosa no's pot fer
que morir matant francesos;
morts nos vegen, may sotsmesos
sota'l jou del estranger!

Al sò ferest de la gralla
prènga'l soldat lo coltell
y'l pagès trèga la dalla,
que per corre'a la batalla
tot es hú llança ò rastell.

¡L'eyna ray! Si'l qui guerretja
té ardiment, fins són vençuts
los contraris ab bassetja,
qu'ab ella esclafa y trossetja
l'home ardit capells y escuts.

¿No heu vist may lo bou orat
que, acomès, los cans agafa,
los corneja,'ls alça irat,
per en terra los rebat,
y ab ses potes los esclafa?

Axís, y donchs, per la terra
lluytèm ardits, companyons,
sens comptar los que'ns fan guerra:
quan n'haja passat lo ferre
ja'ls comptaràn els voltons!

Dels broquers no'ls valga'l gruix:
llancèmnos apilotats
sobre ells, com a calabruix
que brunz y rebota y cruix
y esmicola los sembrats.

¡Avant! y si per dissort
morissem tots a la guerra,
no us dolga pas, que la mort
es l'últim pler y conhort
del qui lluyta per sa terra;

y al caure sota la França
tots de sanch remulls y xops,
contra l'host que ardida avança
sortiràn cridant venjança
tot arrèu guardes de llops!...

Companys: per conques y afraus
s'ou trepig de gent estranya
que se'n ve a fernos esclaus.

¡Sús, a la guerra, los braus
del Rosselló y la Cerdanya!—

Ficà esperons al cavall
no bé finà tals paraules,
y seguit dels més valents
sortí resolt de la plaça.

II

Com lo llop que surt del cau
y botent parets y margens
segueix lo quest del remat
que pastura per la plana,

fòra vila En Bernat Oms
travessa valls y montanyes
y passa boschs y torrents
cercant l'host del rey de França.

Fixos los ulls a la neu,
la pensa en lo franch posada,
de nit y jorn va seguint
les senyals de ses petjades.

Des dels cims, a son entorn
cap al tart la vista escampa
y escorcolla ab son esguart
los recons de l'encontrada...

¿Qué es allò al fons de la vall
que's belluga y que s'atança

lluhint igual que si fós
un drach vell cobert d'escata?

—¡Són ells! són ells!—crida N'Oms,
y ab los tres mil que comanda
corre ardit contra dèu mil
y'ls envest y los fa cara.

Francesos y catalans
s'escometen y s'agafen
y lluyten a qui més pot
barrejats dins la batalla;

y s'ouen trompes y corns,
y's senten croxits d'espases,
mentres rebota'l pedreny
pels escuts y les adargues.

Retronen pels comellars
los colps fexuchs de les maces,
y axorden ab sos bramuls
los falconets y bombardes.

—¡Visca Aragó!—van cridant
los que lluyten y'ls que cauen;
—Envant, envant!—crida N'Oms
a n'els que vius li romanen.

—Feríu y tocàu los corns,
mes no sonèu a retraure,
qu'aquí hem vingut a morir
per no se'esclaus de la França!—

Y al crit de ¡múyra'l francès!
lluyten, feren, rompen, maten,
s'estrenyen y s'abrahonen
y s'empentetgen y cauen,

y semblen los catalans
ab l'ardiment que combaten,
segadors a qui la Mort
haja donat esquerada!...
. . . .
Com l'olivera que cruix
quan l'atupa la ventada,
y's doblega y gisca y pert
d'en una en una ses branques,

axís N'Oms s'aguanta ferm
entremig de la batalla
y a son entorn als més braus
d'en un en un los veu caure.

Son poltro gira lleuger
en mig d'un rotllo de llances,
dementres ell va lluytant
fent remolins ab la maça,

y esquexa los cosselets,
parteix escuts y cuyraces
y afica dins lo cervell
los capells que a colps esclafa...

Nafrat al pit son cavall,
ab los morts ensopegava;
de la sella bota N'Oms
y'l mira trist y s'esclama:

—Ditxós tu, company fidel
que pots morir en batalla...
¿Per què no hi mor ton senyor
que tan a ple't cavalcava!...—

Francesos lo posen pres
y'l se'n menen entre llances,
y als que en el camp dexa morts,
tot fent via, axís los parla:

—¡Adéu, companys més sortats
que no jo cent mil vegades
des que trobareu la mort
que ab tant d'afany jo cercava!

Vosaltres aquí quedau
tots escampats per la plana
com infantons adormits
a la falda de sa mare;

vosaltres ja sóu al cel,
ja lliures sóu tots vosaltres;
jo catiu vaig a penar,
a penar en terra estranya!

No podré lluytar may més
per la terra catalana!...
¡Patria mía, Deu t'ajut!
Deu te lliure de la França!—

Doblega N'Oms per un coll
y també'ls que l'acompanyen,
y'l sol per darrera'ls cims
boyrós y trist s'enfonsava.

III

Si volèu sebre de N'Oms
quína la sòrt es estada,
del castell de Perpinyà
miràu la torre més alta,
que'l séu cap allà hi veurèu
ficat al cim d'una llança:
groch lo veurèu si'l mirau
anit que fa lluna clara,
tot embullat dels cabells,
begut de polsos y galtes,
la color morta y ulls cluchs,
la boca oberta y morada.

Des del mur de Perpinyà,
que assetien los de França,
al clar de lluna, tot sol
fit a fit se'l mira'l guayta;
y mentres resa pel mort
un pare-nostre en veu baxa,
fent a tan brau cavaller
les honres de remembrança,
per lo castell del enfront
s'hi senten cants y rialles
dels soldats que van pels murs
ab teyers fent alimares.

Se senya l'atalayer
tan bon punt el rés acaba,
y's passeja amunt y avall
pel terrat de la murada,

sense fer cas dels dardells
que'ls francesos li desparen
tots en filera jugant
a qui primé'l farà caure.
Somriu alegre com sent
brunzir les fletxes que passen,
y axís comença a cantar
ab veu pomposa y galana:

LA ESPASA DEL REY DE FRANÇA

CANÇÓ

I

La Espasa del Rey de França
la varen fer dos bruxots;
mentres l'un feya la fulla
treballava l'altre'l pom;
d'Espasa axís com aquesta
no n'hi hà cap altra al món:
tota sola ix de la veyna
com la serp de son cau fosch,
y corre y boteja y canta,
dringa y dóna giravolts.
Mes lo guayta qu'ara vetlla
diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la França!
¡Visca Aragó!

II

Tot avuy que corre y balla
pel castell d'allà al enfront,
pel castell que té en penyora
lo francès del d'Aragó:
jo la veig per les murades
com a folla pegant bots,
tan bon punt corre de punta,
tan bon punt corre ab el pom;
fins la sent que riu y canta,
riu y canta de debò!...
Mes lo guayta que la's mira
diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la França!
¡Vísca Aragó!

III

Des d'ací jo l'he sentida
conversar ab son senyor:
—Mólta sanch, senyor y mestre,
m'has feta tastà'en el món;
la que avuy me feres beure
fonch de totes la mellor!
no crech pas que n'hi haja un'altra
tan bona com la de N'Oms;
no es tot hú sanch catalana
que la sanch de malfactors!—
Mes lo guayta que l'escolta

diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la Françal
¡Vísca Aragó!

IV

—De la sanch que avuy m'has dada
ja'n voldría un altre poch,
que per a mi fonch més dolça
que la llet per l'infantó;
tant y tant enllepolida
n'he quedada, mon senyor,
que tan sols per una gota
que me'n dasses cada jorn,
jo't daría'l que volguesses,
mal volguesses tot lo món!—
Mes lo guayta que l'escolta
diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la Françal
¡Vísca Aragó!

V

—Per la sanch que tu vols beure,
diu lo Rey, no vull el món:
jo't daré sanch catalana
mólta més de la que vols
si tan sols m'obres les portes
que tancà En Blanca tan fort;

d'aquexa sanch, si les obres,
jo'n faré brollà'una font,
una font hont pugues beure
seguit seguit nit y jorn!—
Mes lo guayta que l'escolta
diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la França!
¡Vísca Aragó!

VI

Tan bon punt ho sent la Espasa,
d'alegría pega un bot,
y al séu mestre diu alegre:
—Prènme, prènme per el pom:
corrèm junts a obrir les portes
que tancà en Blanca tan fort!—
y Espasa y Rey ja se'n vénen
abraçats y folls d'amor;
l'Espasa'l besa a la boca,
lo Rey la besa a n'el pom.
Mes lo guayta que se'ls mira
diu a sa llança:
No tingues po'!
¡Múyra la França!
¡Vísca Aragó!

La dexa del Geni Grech

POEMA

(Jochs Florals de 1902)

I

«*Cabirs* qui de la terra viviu en les entranyes,
covant tresors ò saba qui fa reviure'l camp;
arquers de les altures qui desparau el llamp;
genis del bosch ombrívol, del mar y les montanyes;
ombres de nostres avis, terror de gents estranyes:
rebèu ja'l sacrifici, que grat a tots s'escamp!»

«Bevèu ¡oh Deus! La tribu qu'a beure vos convida
vos vessa damunt l'ara més rica libació.
Si us plau la sanch calenta del bou ò del moltó,
mólt més la sanch humana de més costosa vida.
Vostre furor s'hi abeura, y assaciat oblida
l'agravi y la venjança... De sanch brolla perdó!»

Axí cent veus cantaven a chor sota'l ramatge
de la sagrada alzina, y ab magestat selvatge
se dilatava'l càntich pel bosch y per la nit.

Per entre fochs de teya, cent joves, totseguit,
formant guerrera dança, voltaven la gran soca
del arbre antich de dies y'l gran altar de roca.

Colrats, fornits y àgils, vestits de rasa pell,
cenyida al còs la fona de triplicat cordell,
portant elms ab cimera crestada, ahont domina
la ploma de milana ò d'àguila marina,
lluhien noves llances y nous escuts d'aram,
qu'a preu d'esclaus hagueren d'uns mercaders d'Hiram
qui feyen proa a Tharsis.
Amunt, cap a les rames,
ja'l foch sagrat alçava fatídiques les flames
pel sacrifici, sobre l'altar del talayot.
Prop del altar ciclòpich estava'l sacerdot
de llarga cabellera y barba, qu'en blancura
la llana li vencien de l'ampla vestidura,
ab vert obscur fullatge d'alzina coronat.
Robust en sa vellesa, del arbre venerat
tenía tot l'aspecte hieràtich, impassible,
per dominar en calma solemne tot lo horrible.
Vuyt sacerdots ministres servien el gran vell.

Gentil y consirosa, s'asseya davant d'ell,
a un feix d'herbes sagrades cullides a la lluna,
la gran vident del poble, la verge Nuredduna.
Sos ulls irradiaven entorn somni diví...
Cenyíali la testa un tany de romaní,
y en rulls ne desbordava la negra cabellera
flotant per ombrejarli la faç dolça y austera.
Al còs li subjectava la vesta un cinturó
de bàrbara riquesa, y'l misteriós falçó
d'argent, damunt sa roba lluhint, feya a la vista

llambreigs de mitja lluna serena, però trista.
Néta del vell Gerarca, ja havía tingut bres
dins el sagrat recinte, y nina ja hagué après
de les antigues Sagues tot l'art dels sacrificis
y d'herbes remeyeres, de somnis y d'auspicis.
Ella guardava'ls himnes y les tradicions
del poble, y en nous càntichs li deya visions
ahont una llum nova pels cors aparexía...
Flor de sa raça, n'era la verge poesía!

Al peu de la gran soca, lligats, immòvils, muts,
dotze catius estaven en tristes actituts
de víctimes futures. Ab llur vestit y traça
del bell país helènich mostraven bé la raça.
Grechs eren de les illes ayroses de llevant
qui, cap a l'ampla costa d'Hesperia navegant,
havien fet escala vora la platja bella
de Bòcchoris, colonia de Boken-Rau novella,
des d'hont sa lley donava l'Egipte vencedor
a les tribus de Clumba, la Balear major.
Totjust aquella tribu, no encara dominada,
allà'ls havía presos en mig d'una emboscada,
quan ells costejant l'illa, d'un cap al bell abrich,
eren vinguts en terra, com en país amich,
dexant sobre'l navili llur forta companyía.
Axís ells, ja en l'espera cruel de l'agonía,
ulls baxos, fòra quexes, com a valents escau,
giraven vers la patria recort trist y suau
y de la llar sentíen més fonda l'anyorança.

Entr'ells hi havía un jove gallart, com a semblança
del Deu fill de Latona, l'Arquer ab lira d'or:
Melesigeni's deya, y estant ell a la flor

dels anys, duya ab les armes, totjust allà rompudes,
la lira dels *rapsodes*. Sobre ses cordes mudes
crispava per estones la mà forta y gentil.
Veyentho un d'aquells presos, més vell y més tranquil
llavors li va fer senya, dihent:—Melesigeni,
si tu de l'alta Musa reténs encara'l geni,
¿per què no cantes ara nostre mortal adéu?—
S'incorporà'l *rapsoda*, y prest al entorn séu
vibraren d'un preludi les notes encantades...
En va tronaren contra les veus avalotades
de tota aquella tribu, puis des del talayot
la verge Profetissa, manantho'l Sacerdot,
féu signe de silenci. Callà tothom, y pura
la veu del alt *rapsoda* sonà per l'espessura.

«¡Adéu, patria dels hèroes, país de l'harmonía!
¡Adéu, casal y pares, germans, amichs, parents!...
¡Adéu, llum clara d'Hèlios, esplèndit rey del dia,
terrers hont tota raça d'homes parlants se cria,
mar de remors sens nombre, dolç ayre dels vivents!»

«¡Adéu!... Per mar y terres, seguint carreres vanes,
aquí a trobar vinguerem nostre final prescrit,
segons la trama fosca d'aquelles tres germanes
qui los destins cantussen, filant vides humanes,
les velles Mòires, filles del Éreb y la Nit.»

«¡Oh Clumba! en tu no creyem trobarhi sòrt tan dura,
al veure com sortíes d'un mar y un cel tan blau
com els de nostra patria, y en roques y verdura
germana de les Cíclades mostraves ta figura,
¡ay! com la santa Delos somrihent a nostra nau!

«Tes ones me semblaren deport de les Sirenes,
tos camps com els de l'illa hont el diví Odissèu,
dins un alberch de Nimfes, casi oblidà ses penes;
y veya ja en tes costes asprives y serenes
l'ocult palau de Thetis, les còves de Prothèu.»

«A Bòcchoris, la vila dels Keptes ben fundada,
d'una colonia nostra somniava jo'l nou mur...
Mes ¡ay! sòrt ben diversa nos era aquí guardada,
en mans d'aquexa tribu, de Cíclops engendrada,
qu'habita munts de roques per dins el bosch obscur!»

«Y veusaquí qu'enfòra dels himnes de victoria
avuy nos precipita la Mòira més cruel
al regne de les ombres, sense dexar memoria...
¡Al menys allà poguessem cantar l'antiga gloria
dels hèroes morts, qui vaguen pel camp del Asfodel!»

Axí cantà'l poeta. La tribu allà, escoltant
sens entendre, bevía les ones d'aquell cant,
com l'herba seca y aspra qui beu pluja novella.
Mes, com la tendra rosa boscana, qu'en poncella
patía set, quexantsen al cor del sèch estiu,
per fi, banyada en pluja, inclina'l cap y viu;
axí també llavores la verge Nuredduna,
caygut el front bellíssim de cabellera bruna,
un nou encant bevía del càntich no comprès...
Y sobre la figura tan noble d'aquell près
fixant ella la vista, pietosa y admirada,
d'un novell món esplèndit sentía revelada
la vida, pel *rapsoda* semblant a un immortal.

De sobte'l vell Gerarca va fer una senyal,

10

y alçantse Nuredduna brandà sa falç lluhenta...
Llavores començava l'immolació cruenta.
Sonava un corn sinistre. Parelles de guerrers
de peus y mans lligaven en terra'ls presoners,
portantlos a la pedra fatal del sacrifici.
Ja'l vell deya la fòrmula secreta, y llur servici
prestaven sos ministres; y ja'l primer catiu,
dada la sanch, cremava sobre'l sagrat caliu.
Llavors la profetissa, qu'ab lo séu vel de llana
solía'l cap cobrirse davant la mort humana,
se descobrí y al cayre més alt del talayot,
ab l'actitut resolta de qui callar no pot,
alçant al cel los braços desnús y la mirada
d'uns ulls ahont llampega l'encant d'una inspirada,
axí parlà:—Sentíume, ministres y guerrers...
Precís es qu'aqueix jove cantor dels estrangers
aquí la sanch no vessi: per víctima escullida
el Deu Ignot demana que l'entreguèm en vida
allà dins la gran còva, son temple misteriós.
Allà en les grans angusties un poble temerós
penetra per dexarhi sa víctima més pura...
Dexèm viu aquest jove dins la caverna obscura.—

No bé acabà la verge, qu'un home malaltís,
d'ulls fondos que li lluhen baix del pelatge gris,
com a calius de brasa dins carbonissa y cendra,
digué:—La profetissa tal volta es massa tendra,
y'l Deu que l'ha inspirada pot ser la compassió...
Les tribus no se troben en temps de dar perdó,
avuy que tota l'illa someten gents estranyes,
avuy que sols ja resten en mig d'exes montanyes
aquestes roques lliures per nostre foch sagrat.
¡Oh tribu de l'Alzina, no vulles pietat!—

Al sò de tals paraules, surgí'l gran vell:—¿Quí posa
sospites en la verge sagrada qu'ha desclosa
la voluntat divina?... Io vull qu'aqueix catiu
pel Deu de les cavernes reservat sia viu...
Bé prou allà li espera més espantós suplici;
y axí més expiatori farèm el sacrifici.
¡Honor a la donzella, que flor es de ma sanch!
Qui diu un mot contra ella, m'escup al cabell blanch!—

Regnà dins la gentada silenci de respecte,
y baix del vell altívol de venerable aspecte
les testes inclinaren ministres y guerrers.
Mentres allà finíen els onze presoners,
tot sol Melesigeni quedava, y no sabía
ni entendre lo que deyen, ni veure qual sería
la sòrt que li esperava; mes esperà la mort.
En tant el primer himne se repetí més fort,
se féu entorn del arbre l'aspersió feresta,
y ab lo foch de la pira finí també la festa
quan de la mar pujava l'estrella del matí.

* * *

No encara era de dia quan feyen ja camí
pel bosch, cap a les còves, al raig d'incerta lluna,
els sacerdots, les sagues entorn de Nuredduna,
els caps d'aquella tribu y, entre guerrers lligat,
l'harmoniós *rapsoda*, qu'anava desarmat,
però portant encara la lira prestigiosa.
Vora la mar sortiren quan l'aygua remorosa
al bes primer de l'auba somreya ab sa blavor,
y somnioses boyres, vestintse de color,
a poch a poch s'alçaven, celistia matinera.
Seguien en silenci, seguien la ribera

per un camí de cabra tot ombrejat de pins
y fent de pàs alçarse l'estol de corbs-marins.
Quan el sol roig y enorme damunt la mar guaytava,
davant la comitiva surgí la penya brava
del Cap Vermell, tenyida de purpra oriental.
Com un alberch titànich, al flanch d'aquell penyal
se veya horrenda arcada que, oberta, parexía
la gola d'algun monstre qu'un riu engoliria.

Aquella gent cansada, pujant un aspre rost,
entrà dins la gran boca, perdent allà tantost
la llum del cel y'ls varis renous de mar y terra.
¡Eterna nit callada... silenci fosch qu'aterra...!
L'espant com una llosa cubrí'l jove abatut
quan de la llum del dia un últim raig perdut,
blavós, somort, tristíssim, per l'ombra se fonía
com la vesllum darrera qu'un moridor destría...

* * *

En tant, enceses falles de roja resplandor
per graus ja descobrien aquell interior
de temple, qui demostra, replè de maravelles,
la matexa art divina qui'l buyt omplí d'estrelles.
Columnes d'alabastre de portentós bocell,
com may sobre la terra n'esculpirà'l cisell,
s'apleguen, formant pòrtichs y vastes galeríes,
y sembla qu'allà esperen com exornades vies,
el triomfal passatge de mítiques legions...
Majors altres columnes, surgint del ample fons,
s'axequen solitaries a tan suprema altura,
qu'amunt se pert de vista llur pròdiga esculptura,
ahont la llum no arriba de falles ni festers.

Riquíssims tabernacles y trones ab dossers
de filigrana, tendes d'esplèndit cortinatge,
estàtues revestides de pleguejat ropatge,
sepulcres, ares, ídols y monstres ideals,
tot quan inventarien deliris immortals
de més sublim bellesa y encisador misteri,
devall soperbes voltes, que'l poder d'un imperi
tan sols no imitaría; tot forma una visió
qu'ab força sobirana rendeix l'admiració.
Allà té cort secreta la magestat augusta
del Invisible, y sembla que, per idea justa
de son poder, ostenta trofèus sobre sos murs
dels enemichs qui foren, dels enemichs futurs...
Axí per les cornises s'hi veuen en fileres,
texides d'alabastre, les màgiques banderes
que cent y cent victories parexen pregonar...

* * *

En mig d'aquella còva surgía un gran altar
sens ídol ni altre emblema, trossam d'estalagmita
sagrat al Deu Incògnit. Aquella era la fita
ahont s'encaminava la llarga processó.
Davant l'altar caygueren en muda adoració
els sacerdots y sagues. Llavores Nuredduna
d'un ram de flors que duya, cullides a la lluna,
ne féu una corona y en coronà'l catiu,
per víctima escullida, segons la lley prescriu
del Deu ocult. Un calze després li donà a beure
de poderós narcòtich, qui fa dormir y creure
visions consoladores, calmant el patiment.
Begué Melesigeni, com qui ja a tot consent,
rendit al infortuni fatal, y rès espera...

Llavors l'encadenaren a l'ara, de manera
que no se'n pogués moure y, haventlo assegurat,
dexàrenlo ab la lira suspesa a son costat.

En tant que Nuredduna la libació vessava,
la processó terrible de bell nou s'ordenava;
y al entonar un càntich, prenía son camí
cap a la llum oberta y al horitzó sens fi...
Y allà Melesigeni tot sol ja romanía,
tot sol ab el silenci, la fosca y l'agonía,
tot sol un plaç de vida més trist que tota mort.
A cada instant més fosca la veu del cantich fort,
a cada instant més pàlits aquells festers de teya...
En fugitives ratxes ja's veya, ja no's veya
la processó, perdentse per aquell bosch sagrat
de tronchs de pedra viva... La mòvil claretat,
fugint, dava a les ombres un moviment de vida,
y monstres figurava qu'en negre estol sens mida
rodant aletejassen entorn del jovencell.
Axí les maravelles del lloch eren per ell
com una tromba immensa d'horror que l'abismava.
Y quan, perdentse enfora, per fi se dissipava
fins aquell últim rastre de veus y de claror,
sentí Melesigeni l'impuls d'extrém furor;
saltà, mes va aturarlo dringant l'aspra cadena
que'ls peus li engrillonava. Llavors ab sa veu plena
llençà a les ombres mudes un crit, horrible crit,
que fou ab veus d'escarni per l'eco repetit...
Desprès tancà sa boca desesperat mutisme,
y sols pogué sentirse pel fons d'aquell abisme
l'eterna gota d'aygua del degotís plorós
qui compta'l pas dels segles y'l fa més esglayós.

. . . .

II

¿Quína claror furtiva pel gran avench baxava...?
Totjust Melesigeni del somni's despertava,
quan lluny li semblà veure com un llumeneret
qui poch a poch venía, venía al séu endret.
Se fregà'ls ulls plorosos, dubtant si lo que veya
sería encara un somni... Y un somni més ho creya
quan mès aprop mirava l'estranya aparició.
Era la Profetissa qu'ab ulls de compassió
serena'l saludava, dihent:—¡Fill de la aurora,
no moriràs! Allúnya la pena qui t'acora.
Jo't salvaré la vida, jo t'obriré camí...
Si jo davant mon poble vaig fer per durte aquí,
y encadenarte a l'ara del Deu Incògnit, era
ja ab un ocult designi d'alliberarte... ¡Espéra!—
Y axí parlant, la jove desfeya'l gros fermall
qu'unía les cadenes ab l'ara per davall.
Si'l grech rès comprenía d'aquella parla estranya,
pel tò de veu dolcíssim y'l fet qui l'acompanya,
bé prou pogué conèxer l'inesperada sòrt
ab que una dòna'l treya dels braços de la mort.
—¡Oh tu,—exclamà,—divina visió, si no ets deliri
del cap febrós, no'm vulles burlar; déxa qu'expiri
sense altre engany, conforme reclama'l Fat cruel.
Mes, nó, tu no m'enganyes... Ta veu, com l'hidromel.
ab sa dolçor reviva mon abatut coratge.
¿Seríes per ventura ¡oh verge del boscatge!
la coronada Artemis qui guia'ls caçadors?
T'envía'l germà Apol·lo que invoquen els cantors
y vers el qual volava mon càntich cada día?
Déxa que'ls peus t'adori flayrosos d'ambrosía,

y sàlvam ¡oh divina!—Tal deya, deslligat
de la cadena horrible y en terra prosternat,
l'ayrós Melesigeni. Llavores Nuredduna
li féu signe d'alçarse, prengué en la mà totduna
la teya lluminosa y un punyal d'òs ben llis,
y li manà ab un signe resolt que la seguís.

* * *

La verge y'l *rapsoda* sense dir mot anaven
de cap a la sortida; y apenes si miraven
les grans magnificencies d'aquell coval august.
Ella en son cor poètich assaboría'l gust
de les gentils paraules que, poch abans sentides
y no compreses, duyen dolçors indefinides
com veus d'una tonada perduda dins la nit...
Ell sols ab la frissança de veures ja sortit
d'aquell immèns sepulcre, batía fort les ales
del cor, y dins el màgich espay d'aquelles sales,
davant sos ulls atònits mirava solament
la verge misteriosa qui'l duya a salvament.

Sortint de la caverna llarch temps ja feyen via,
y ni un filet encara de la claror del dia
se veya entre columnes filtrar. Potser perdut
era'l camí que feyen... ¿Per l'alta quietut
del prodigiós abisme tal volta s'esbarraven,
y tot cercant la porta, ja endins més s'enterraven
sense remey? Tal dubte terrible, angustiós
sentí Melesigeni, y ja'l pàs recelós
a deturar anava, quan més amunt oberta
vegé la portalada, mostrant la llum incerta,
blavosa y moradenca d'un cel crepuscular.

Ell corregué a la porta, frenètich, va guaytar
vers l'horitzó vastíssim, y allà, aspirant tot l'ayre
que dins son pit cabía, no va mancarli gayre
per exhalar un càntich ò un crit. En aquell punt
li va imposar silenci la verge, y ja damunt
l'obert portal, tranquila, signàvali les ones
qu'allà a sos peus en calma dormien. Per estones
muntava de les vores un remoreig suau
ò'l plany d'una gavina qu'a son recó de pau
venía retardada... L'instant era propici
per intentar la fuga sense mostrarne indici.
A l'hora en que a distancia ja tot de vista's pert,
sortir segurs podien, estant lo lloch desert.
Claror tampoch mancava, discreta y oportuna,
que per llevant ja's veya l'anunci de la lluna.
¡Bé prou la Profetissa son temps hagué escullit!

D'estrelles coronada la consirosa nit
regnava, y parexía, cobrint tot l'hemisferi,
covar pel món el germe d'un amorós misteri.
¡Oh! còm en aquell'hora s'haurien conversat
aquelles dues vides, si no'ls ho hagués vedat
el diferent llenguatge! Llavores la donzella,
alçant la mà, signava la vespertina estrella;
y'l jove, senyalantli l'estel mateix d'amor,
vers ella se girava després ab nou ardor.
Axí, callats, baxaren fins a la mar vehina.

Allà, des d'una punta qu'avença en la marina,
tornà a signar la verge, y'l grech va descobrir
la nau dels séus qu'estava d'espera per cullir
els companyons qu'en terra saltaren. Per fortuna
més fausta del *rapsoda*, llavores Nuredduna

li va mostrar, per ella totjust aparellat,
un bot fet de la soca d'un lladoner buydat,
guarnit ab rems d'alzina. Davant tanta finesa,
corprès, Melesigeni s'agenollà ab prestesa,
besant humil la fimbria del vel d'ella caygut.
Tantost ella'l féu seure, y allà ben previngut
menjar li presentava: llegums y carn rostida
y una daurada bresca, y, ab llet del jorn monyida,
per beure, una gran copa replena d'hidromel.
Calmà Melesigeni la fam y set cruel;
y mentres, com a signe de gratitut, pensava
dexar sa dolça lira, sorprès ell s'adonava
que, en l'ansiosa pressa d'escapar a la mort,
ni de salvar sa lira pogué tenir recort,
y la dexà sospesa sobre l'altar horrible.
Tornarhi a recobrarla no li era ja possible;
y axí de Nuredduna se despedí plorant
de gratitut. Mes ella, l'afecte sofocant
que de son cor pugnava per esclafir, severa,
féu senya de partida, y en tant de la ribera
li deslligà la barca. Després, sobre un escull
dreta, el mirà allunyarse remant... Llavors remull
de llàgrimes ocultes l'extrém del vel tenía...
Y mentres que'l *rapsoda* se feya lluny, sortía,
passant son plè, la lluna del mar del Orient,
pausada, gran, tenyida d'un roig sanguinolent,
mostrant, dins el misteri de sa nocturna aurora,
l'aspecte de Medea sinistra y venjadora.

. . . .

Alè del qui recobra l'espay, la llibertat,
dalit de qui's contempla de mort ressucitat
sentí Melesigeni remant cap al navili

dels séus; y un tros enfora ja va cridar auxili
ab veu ben coneguda per esser ben rebut.
Ab ansia allà'l va rebre tothom; y a sa salut
fent libació amistosa, després que tots begueren,
voltantlo en la coberta, contar arrèu li feren
lo que en sa llarga absencia li havía succehit.
Llavors, ab sa paraula de màgich colorit,
ell tot els ho pintava: la presa,'l captiveri,
la mort de tots els altres companys entre'l misteri
del bosch sagrat, la seua futura immolació
dins la caverna augusta, semblant la mansió
d'Aidés, rey de les ombres, y en fi l'inesperada
ventura de sortirne, per obra no explicada
d'una Deessa ò verge de nom desconegut...
Tal relació escoltava la varia multitut
dels navegants, absorta. Després quedava presa
resolució d'anarsen ab la major prestesa
a reclamar les forces del poble vencedor
per esvahir la tribu qui feya tal horror.

* * *

A l'hora en que sorgía del mar la roja lluna,
també des de les ones pujava Nuredduna
quan va sentir sobtada remor, remor crexent.
Volgué escapar lleugera, mes entre llums y gent
se va trobar perduda. Qui allà feya de guia
era'l mateix qui'l vespre passat ja l'emprenía
contra ella ab mots malignes, damunt del talayot.
Donchs, aquell cap de cendra llavors digué:—¿Quí pot
manifestar l'oracle dels Deus en nit sagrada,
sinó la verge altiva qui d'ells es inspirada?
Un Deu, com ella deya, manà que'l bell catiu

per víctima en la còva quedàs de viu en viu.
Per tant, cal que nos mostri la Profetissa pura
com eix catiu se troba lligat dins la foscura,
si no es que ja invisible s'es fet com aqueix Deu...
Ton poble ¡oh Nuredduna! vol veure lo qu'es séu,
vol registrar la còva!...—Per l'alta portalada
en tant la Profetissa se n'era ja muntada,
y des d'aquella boca sublim, sobre la mar
y la selvatge turba, sa veu va ressonar.

—Oberta està la porta del cau: podèu entrarhi
sens mi, cors de geneta, qui set de sanch teniu...
Mes l'home qui vos guia no cerca ja'l catiu:
ell cerca Nuredduna qu'odía'l sanguinari...
Donchs, ara ma paraula darrera ja sentiu.

Jo l'he sentida clara la veu del Invisible,
jo l'he pogut entendre dins un batech d'amor;
y diu que no li plauen les víctimes d'horror,
que vanament vessada la sanch li es aborrible,
qu'ell per voler carnatge no es tigre ni voltor!

Ja veig, ja veig com l'auba d'aquella edat futura
en que, segons l'enigma, la Verge infantarà.
Quan l'Invisible al home parlant se mostrarà,
del cel nova rosada, plourà tendresa pura,
y ja tothom llavores s'haurà de dir germà.

¡Salut, claror llunyana, perduda en les tenebres,
qu'en ales del meu càntich me mostres un vesllum!
Ma vida a tu s'exhala com un lleuger perfum...
¡Enfòra armes horribles y sanguinaries febres
d'uns Deus y sacrificis de bestial ferum!

¡Enfòra d'aquest temple!... Qu'aquí la raça impura
no taqui maravelles que construhir no pot.
Si tant volèu, les roques tacàu del talayot
qu'antichs gegants bastiren segons llur estatura...
D'aquí sols l'Invisible n'es Deu y Sacerdot!—

Axí la Profetissa parlà. Y una pedrada
brunzí de cap a ella, mentre una veu irada
cridà:—¿L'havèu sentida? Dels Deus ha blasfemat,
y qui dels Deus blasfema bé mor apedregat!—
Tantost una ruxada de pedres rebotía
entorn de Nuredduna, y alguna la fería
quan ella se'n entrava, corrent, dins la foscor
de la sagrada còva. Per un secret terror
seguirla no gosaren aquells armats. Darrera
del gran portal sentiren com ab pedra foguera
un llum ella encenía; y per l'immèns coval
sols varen veure un rastre de llum com espectral.

* * *

Endins, endins seguía per l'antre solitari
la verge apedregada. La pau del santuari
ab sa besada freda li serenava'l front.
Mes ¡ay! que feya un rastre de sanch arrèu ahont
ja lenta caminava. Les forces li dequeyen,
sos peus ja se retien, sos ulls quasi no hi veyen...
Per fi'l sèu llum en l'ara pogué clavar totjust,
y's reclinà, rendida, baix d'aquell bloch august.
Allà, mig desmayada, sentí vibrar perdudes
remors en ses orelles; després, les ombres mudes
al esperit donaren com un llenguatge clar;
y veus del alt silenci talment varen cantar:

«Repòsa entre nosaltres, repòsa, verge humana,
enfora de les vides que'l temporal s'endú...
Dins la fondaria pura que'l teu gran cor demana,
alabastrines verges te volèm dir germana,
intactes dònes d'aygua volèm plorar ab tu.

«¡Oh flor d'aquexa terra corpresa del misteri,
oblída tos boscatges hont tot s'esfulla y cau;
oblída ta familia de sanch y captiveri,
dins nostra florescencia de perennal imperi,
dins nostre tabernacle de la suprema pau.»

«Aquí l'obra dels segles les roques transfigura,
y sens dolor ni obstacle, tranquila prossegueix
pulint aquests abismes la mà de la natura...
¡Ay! no es axí entre'ls homes: bé ho sabs ¡oh prematura
poncella d'una raça qui sols no te coneix!»

«Mes, cal qu'en tota cosa la lley sia guardada.
Dins l'univers batega l'immensa aspiració;
y axí en terrers y pobles, en pau ò lluyta irada,
ab plors ò degotissos, a poch a poch formada
creix l'obra sense fites cercant la perfecció...»

«¡Sortada tu, donzella, que'l Deu ocult inspira!
Saltant sobre ton segle, n'ets víctima sublim...
Prèn del altar, qu'es teva, prèn la dexada lira...
Per un batech de l'ansia ab que ton cor expira
dariem les centuries de calma que tenim.»

«Sortada tu! Ta vida, breu com de lliri ò rosa,
fins l'Infinit avença pel cor y'l pensament.
Mòr ja, que l'Invisible son rich anell te posa...

Dormir pots a son tàlem, tot esperant ¡oh esposa!
Dòrm, que ton astre puja vetllant pel firmament...»

«Ah! dòrm entre nosaltres, repòsa, verge humana,
enfora de les vides que'l temporal s'endú!...
Dins la fondaria augusta que'l teu gran cor demana,
d'alabastrines verges seràs la sobirana,
intactes dònes d'aygua, ja plorarèm per tu!»

III

Com ampla torrentada qui remorosa avença,
si topa un mur de roques qui d'ella se defensa,
contra'l rocam s'estrella saltant ab mès furor,
y si llavors arriba qu'un núvol tronador
espessa pedregada li llença, més s'irrita
y ab més terribles ones bramant s'hi precipita;
axí feya l'exèrcit potent de Boken-Rau
pel camp d'aquella tribu negada a tota pau.
Al muradal ciclòpich ja s'era encastellada
tota la tribu, y des de s'altura defensada,
brunzentes feya ploure les pedres dels foners
damunt les alteroses onades d'estrangers.
Fent ones se movien arrèu armes, senyeres,
cavalls, carros y força de màquines guerreres,
ostentació superba d'un gran poder temut.
Com semidéus brillaven per dins la multitut
guerrers ab armadures lluhentes de tons varis,
y negrejar s'hi veyen mig nus els sagitaris
de Nubia qu'a l'espatlla sols duyen el buyrach
de fletxes verinoses cobert ab pell de drach.
Com un estol sinistre qui quasi'l sol oculta,

volaven les satgetes. L'enorme catapulta,
si no podía abatre les roques d'aquell mur,
bé prou feya destrossa dins el séu clos obscur.
Mes, lo que va causarhi destrossa més funesta
fou l'obra allà may vista d'una gegant ballesta
que d'enclità y estopa llençava sos dardells
terriblement encesos damunt els arbres vells
de la sagrada selva. Per dins aquelles rames
guspirejant prenien les voladores flames...
Se propagà l'incendi; y arrèu pel sagrat lloch
plovía del ramatge fatal pluja de foch
damunt aquella tribu, qui veya aterradores
tombar axí contra ella les rames protectores
dels séus passats. L'incendi crexía per instants.
Cremaven les alzines com a festers gegants...
Y vells, infants y dònes, sens veure ahont, corrien
d'ací d'allà, y en terra tombant se retorcien
dins un braser amplíssim de cendres y calius,
ò bé esclafats morien sota'ls cimals asprius
qu'ab cruxidissa horrenda dequeyen de l'altura.
Per fi l'alzina mare de tota l'espessura,
la qu'a sos peus tenía l'altar sanguinolent,
rendí les mortes branques damunt la morta gent
y, símbol de la tribu, tombà l'antiga soca.

Axò de lluny miraven, guaytant sobre una roca
del puig de les cavernes, units els sacerdots,
qui des d'allà clamaven als dèus y feyen vots
per esforçar al últim la tribu may retuda.
Llavors l'august Gerarca, vegentla ja perduda,
s'arrebassà frenètich l'intacta magestat
de sos cabells y barba, honor del cap sagrat.
—¡Oh fills!—digué—ja es hora. La tribu de l'Alzina

no viu sobre la terra que l'estranger domina!
Anèm cap a les còves... Dins aquell sant horror
dexèm els nostres òssos sustrets al invasor!
—Anèmhi!—respongueren arrèu tots sos ministres.

Y des d'aquella altura baxant, muts y sinistres,
cullien rames seques y teya de pins vells
qu'a fexos carregaven sobre'ls més joves d'ells.
Axí, junts, arribaren fins a la portalada
de les augustes còves. Totjust al ferhi entrada,
a mitja veu digueren els noms, allà perduts,
dels hèroes de la terra y de sos dèus vençuts.
Llavors, a llum de falles y ab ordre funerari,
endins, s'introduhiren al cor del santuari,
portant encara'ls fexos de llenya. Al arribar
en mig de la gran còva y al peu del gran altar,
allà descarregaren la llenya cremadora.
Ne feren una pira; y prest, enlluhernadora,
d'entre fumosa boyra la flama ne sortí.
Pujà la foguetera, pujà com trebolí
de serps d'infern, unides en lluyta formidable.
—Comènci l'holocauste!—cridà'l vell implacable,
plè de serena força y desesperació...
Y sacerdots y sagues ab muda sumissió,
voltant la foguetera, les mans arrèu uniren.
Set voltes en silenci dançant la circuiren,
y a la setena volta, llençant un crit mortal,
dins la tremenda pira saltaren per igual.
Ja l'últim el Gerarca, quan a tirarshi anava,
volgué mirar si indòcil algú se'n escapava,
y al allargar la vista, vegé a la llum del foch,
sa néta sobre'l trone del augustíssim lloch.
Era ella, Nuredduna, qui seya allà impassible,

immòvil, bella y pàlida, com si del Invisible
sentís, desvanescuda, l'oracle més secret.
Son cap se reclinava del trone en la paret,
mostrant una ferida, rogenca fontanella,
qu'al front li degotava rastre de sanch novella.
Sos braços estrenyien, com en suprém transport,
la lira del *rapsoda* dins un abraç de mort.
Vegentla axí son avi, retrocedí totduna
y ab sa paraula extrema dihent—¡Ay Nuredduna!—
saltà dins la flamada d'aquell fondal ardent.

* * *

Llarch temps aquella pira silenciosament
cremà com holocauste del temple solitari,
y'l fum de tal incendi, omplint l'alt santuari,
blancures d'alabastre per sempre entenebrà.

Axí de dol vestides estau, Còves d'Artà.

Axí dins tes entranyes reténs, Illa daurada,
l'eterna lira grega dels genis envejada,
dó del antich monarca dels ideals cantors
a ta inspirada filla, capaç de ses amors...
Mes ¡ay! ta filla augusta, qui la gran lira porta,
dins ton fondal poètich roman immòvil, morta!

NOTES

En la vida del patriarca de la poesía grega, obra que s'atribuheix al patriarca dels historiadors, Heredot, se llegeix qu'Homer, anomenat abans Melesigeni, essent encara jove, navegà des de Smirna fins a les costes d'Hesperia. D'aquesta notici arranca la ficció de posar aquell rapsoda ò cantor de la primitiva Grecia dins Mallorca y a les còves d'Artà. La circunstancia d'abundar pel terme d'aquest poble'ls antiquíssims monuments megalítichs, anomenats *talayots* ò *clapers de gegants*, m'ha sugerit lo de la tribu sagrada artanenca y'l personatge de Nureddu-na. Aquest nom l'he format sobre'l mot *nur* qu'en llengües antigues del Orient significa foch, per lo qual fou anomenada *Nura* pels fenicis l'illa de Menorca, ahont singularment abunden los *talayots*, monuments qu'encara's diuen *muraghe* a l'illa de Sardenya. Axí Nuredduna ve a ser com una personificació del foch sagrat de la raça, la seva sacerdotissa poètica. Li he donat caràcter sibilítich per lo arrelada qu'està a Mallorca la tradició de la Sibil-la.

Si pogué haverhi una d'aquexes *vidents* a la caverna de Cumes, bé escau a les grandioses còves d'Artà haverne tinguda un'altra.

—Bòcchoris, primitiva colonia d'horientals a Mallorca, fundada pels egipcis en temps de Bocken-Rau, segons opinió del P. Fita. Es la matexa població que fou municipi federat a l'època romana *(fœderatum Bocchoris)* segons la cita de Plini. Va estar situada vora l'actual port de Pollença.

—Helios es el sol.

—Mòires, les tres divinitats sinistres anomenades *parcæ* pels llatins, les Parques.

—Odissèu, Ulysses, en llatí, rey d'Itaca, hèroe protagonista del poema homèrich l'Odissea. La nimfa aquí es Calipso.

—Tetis, Thetis dels llatins, deessa del mar.—Protèu, déu marí qui pasturava les foques.

—Cíclops, gegants monstruosos d'Etna. Vid. Odissea.

—Camps del Asfodel, els Camps Eliseus, llochs de Pau ahont habitaven les ombres dels hèroes, per les prades florides d'aquella herba *asfodel (hastula regia)* planta liliàcea.

—Cap Vermell, penyal marítim d'aquest color, que entranya les còves d'Artà.

—Dins la gran còva hi hà precisament la *sala de les Banderes.*

—Artemis, la *Diana* dels llatins.

—Aidès, déu major del Avern, *Plutó* entre'ls romans.

—Es ben sabut que les grans còves estalagtítiques d'Artà estan llastimosament ennegrides pel fum.

VIOLA

PLOR DE LA TORTRA, *de Jacinto Verdaguer.*

CANT DE SALOMÓ, *d'Anicet de Pagès de Puig.*

MAL CAÇADOR, *de Joan Maragall.*

Plor de la tortra

(Jochs Florals de 1873)

Vora voreta'l riu
me n'he guarnit un niu
  que'l sol hi toca;
lo cobrecel n'es d'or;
veníu, somnis d'amor,
  bressàumhi a l'ombra.

Qui'm fa de cobrecel
n'es d'un Colom del cel
  l'aleta hermosa;
que hi fa de bon estar
si's posa a refilar
  místiques trobes!

També n'hi refilí
darrera'l cant diví
  de brosta en brosta;
l'Aucell ara no hi es;
corrandes que hi he après
  les canto sola.

Mes ay! no hi canto, nó;
còm cantaría jo
si'l cor s'anyora?
n'anyora'l bes suau
d'aquell Amor d'ull blau
y cella rossa.

Refile'l rossinyol,
refile al raig del sol
que a mi no'm cóva;
des que no'm cóva may
m'estich sota un desmay,
plora que plora!

Abelles que hi veniu,
fugíu d'ací, fugíu,
la flor n'es fòra;
cercàu jardins del cel,
que al món ja no hi hà mel
que us sia dolça.

Los papallons se'n van,
que no hi llambreguen tant
lliris y roses:
los papallons se'n van,
may més hi tornaràn,
puix Ell no hi torna.

Adéu, Abril y Maig,
també d'ací me'n vaig,
que hivern s'acosta;
aucells y flors, adéu!
quan a alegrarm tornèu
ja seré morta.

L'aucell refilarà,
la flor reflorirà
sobre ma fossa;
sols m'aconhorta a mi
que a refilà'y florí'
seré a la Gloria.

Allí ab mon dolç amor,
abella sobre flor,
gosa que gosa,
n'endolciré feliç
ab cants del paradís
ma veu de tórtora.

Oh verges que hi rièu
ab qui ferí'l cor meu
d'amor tan dolça;
dihèuli que al vergé'
qui tant cantà y rigué,
sospira y plora.

Dihèumeli que al niu
de vora vora'l riu
ja'l sol hi toca;
mes ay! no hi toca, nó,
des que no hi tinch l'Amó'
sempre es nit fosca!

Cant de Salomó

(Jochs Florals de 1875)

L'Espòs gentil, l'Esposa encisadora,
abdós s'aymaven ab igual tendresa:
Ell era un rey, Ella era una pastora;
Ell era tot amor, Ella bonesa.

Y cada nit l'Esposa se dormía
quan l'Espòs ab un bes sos ulls tancava;
Ell feya brunzir l'harpa a trench de dia
y Ella per escoltarlo's despertava.

—Vína ab mi; ja'l sol daura la montanya;
oh Sulamith! la matinada es dolça,
y t'he fet, amor meu, una cabanya
ab rams de tamariu y brins de molsa.

Ningú la sab, encara cap pastora
tremolenca d'amor l'ha trepitjada;
ofrena es del Espòs que t'enamora:
jo per tu y tu per mi; tu ets ma estimada.

Exa via que veus de verda alfombra
hi mena dret... Quíns marges y voreres!
Flayren bé'ls roserars y fa bon'ombra
l'ample y espès fullam de les moreres.

Si't canses pel camí, ma amoroseta,
fondos prats trobarèm que'l sol no escalda,
y'ns asseurèm tots dos damunt l'herbeta,
y jo posaré'l cap sobre ta falda.

Afànyat; guàyta: desd'ací s'ovira
son vert teulat d'eterna primavera;
hi som aprop: ¿no sents ja com sospira
la font que'ls peus li besa joganera?

Ja hi som: quína frescor y quína flayre!
flors que trepitges, branques que't coronen,
font clara, raigs de sol y onades d'ayre,
oh Sulamith, la benvinguda't donen!

Jo he dexat mon palau sols per aymarte
y eix niu petit he fet per tu, m'aymía;
si mos somnis eix niu pogués contarte,
quínes coses més dolces que't diría!

Acòstat; ningú'ns veu. Plė d'esperança
prop teu se'm gonfla'l pit, oh esposa bella!
com lo pit del colom trist d'anyorança
quan atrapa y enronda a sa parella.

Acòstat; ningú'ns veu. Qu'es me demanes
aquest rumor? Per xò besarm no goses?
tal volta'l fan les tortres bosquetanes
qu'entrar ací'ns han vist... són tan geloses!

Desclòu eix cinturó que'm desespera,
déxa caure la túnica preuada;
ja't cobreix fins als peus la cabellera,
com cobreix un joncar font regalada.

Qu'hermosa qu'ets, qu'hermosa qu'ets, aymía,
pastoreta gentil d'exes montanyes!
jo t'am cada jorn més, y esser voldría
lo tel més amagat de tes entranyes.

T'ha donat son trepig dayna lleugera,
y es ton coll com de tórtora galana,
y són tos fins cabells tanys de palmera,
y es ta boca la flor de la magrana.

Lo sol beu llum en tos ullets encesos;
tes galtes, prats de lliris, són hermoses;
tos pits rodons, que no aplanen mos besos,
dos terrossets de neu que crien roses.

Quín plaher! al estrènyer ta cintura
ma embriaga pensa d'aquest món s'oblida,
y en un bes llarch, brusant, plè de ventura,
sento, ma esposa, que'ns partim la vida.

Detúrat, Temps! míra a l'aymada mia:
no has pas vist may, oh monstre de feresa,
alegría en lo cel com ma alegría,
ni bellesa en lo món com sa bellesa.

Oh amor! ja defallexes fadigada
y ab tes festes y jòchs ja no m'animes;
dòrm, oh ma Sulamith, ton sòn m'agrada
per quė fins somniant dius que m'estimes.

Ton bleix cansat que ma victoria canta
ressona dins mon cor ab dolç misteri,
com ressona a la nit dins l'Arca santa
la suau harmonía del psalteri.

Oh Sulamith! tu ets bona entre les bones;
tu ets hortet tancat, font segellada;
jo sol flayro tes flors, bèch en tes ones;
jo per tu y tu per mi: tu ets ma estimada.

En nostre amor s'hi enclou, muller hermosa,
la vritat, la bondat y la bellesa;
de sagrar nostr'amor, oh casta esposa,
jo te'n faig verament santa promesa.

Ufanarten bé pots! A sa memoria,
los esclaus y senyors, los forts y'ls febles,
acotaràn lo cap; signe de gloria,
tothom ne tindrà esment en tots los segles.

Y eix niu petit qu'he fet per tu, m'aymía,
estendrà son fullam per prats y comes,
per muntanyes y plans: y serà un dia
la cabanya payral de tots los homes.

Benehiré l'herham d'aquexes serres,
flayre de vida llençarà eix paratge,
y pastors y remats de totes terres
ací faràn un jorn sant romiatge.

Ab ofrenes y prechs, les mans impures
tremoloses damunt del pit creuades,
ací vindràn les gèneres futures
a besar lo polsím de tes petjades.

Y'l cadavre del món, alçant sa llosa,
redreçantse en la terra redimida,
aci vindrà ab mà seca y temorosa
a trucar a les portes de la vida.—

Dins sa cambra reyal, en dolços llaços,
açò'l bon Rey a sa estimada deya;
y mentres Ella, esclava entre sos braços,
ben ferida d'amor, d'amor somreya,

núvols d'encèns lo sagrat llit cobrien
y chors de místichs serafins cantaven,
y les espases nues relluien
de milers d'àngels qu'al entorn vetllaven.

El mal caçador

(Jochs Florals de 1896)

La missa matinal
la diuen allà dalt
axís que's fa de dia.

La missa del Estiu
el capellà la diu
ab les portes obertes.

S'oeix de tots costats
quan enflayra'ls serrats
el ginestar de Corpus.

El caçadó's daleix:
de fora estant l'oeix
ab un genoll a terra.

Al bon punt d'alçar Deu,
li bóta allà al bell peu
la llebre endiastrada.

S'esventa'l goç lladrant,
la llebre fuig botant,
y'l caçadó'al darrera.

«Corres y correràs.
May més t'aturaràs.»
Aquesta es la sentencia.

«Donchs, corro y correré.
May més m'aturaré.
Alegra es la sentencia.»

S'allunyen ab el vent,
perdentse en un moment
els crits, la fressa, el rastre...

Passen dies y nits...
Pels marges reflorits
ha tornat Corpus Christi.

La missa matinal
la diuen allà dalt:
les portes són obertes.

En un vent de visió
passa'l mal caçadó'
entre lladruchs y fressa.

Se gira y veu l'altà'
y al peu el capellà,
y en alt veu l'hostia càndida.

Passa y's pert al lluny...
La boyrina de Juny
cenyeix l'horitzó immòbil.

Roden les estacions,
revénen els plançons:
cada any, cada any ve Corpus.

Cada any torna a passar;
cada any torna a mirar,
cada any, la missa augusta.

Cada any els capellans
tenen més cabells blanchs
y axequen més els braços.

Cada any l'hostia's va alçant,
el temple's va axafant
y l'hostia puja, puja...

Passen més anys y més,
el capellà no hi és:
l'hostia va sola en l'ayre.

Amunt... amunt... amunt...
La volta pert el junt,
la llum del cel s'hi filtra.

L'hostia s'hi va acostant...
El temple's va esquerdant...
El caçador no para.

Ve un any, la volta cau
y s'obre'l gran cel blau
damunt de l'hostia blanca,

que s'alça lentament...
Al ser l'estiu vinent
floreix el temple en runes.

Se'n va pujant al cel...
El caçadó', ab anhel,
cada any, cada any la mira.

L'hostia, per'na'al zenit,
té l'espay infinit,
y ell, per caçà', encisat,
té'l temps, l'eternitat.

DISCURS DE GRACIES

per D. Francesch Matheu

En nom dels Jochs Florals de Barcelona, de la vella y fins ara respectada Institució, he de posar dos mots al final d'aquest llibre com si fossin paraules dites al acabament d'una Festa.

Les Festes dels Jochs Florals s'han tancat sempre ab un Discurs de gracies als qui hi han concorregut: públich, concursants, Autoritats. Aquí no hi hà rès d'axò, y les gracies que volèm donar han de pendre camins ben diferents.

En primer lloch, al Degà dels Mestres en Gay Saber, Mossèn Jaume Collell, qui ab la seva autoritat y'l séu prestigi personal ha dut a bon terme la pensada de fer aquest llibre de la manera que s'ha fet. Després, a sos companys de Mestratge que, secundant aquella iniciativa, han donat llurs vots sense reunions prèvies, independentment els uns dels altres y per lo mateix ab absoluta sinceritat. Finalment, als Adjunts que, ab la generosa suscripció d'aquest any, han facilitat la tasca dels qui s'han emprés la glorificació dels Jochs Florals en forma tan digna y tan apropiada com aquesta.

Y ara, regraciats degudament els immediats afavoridors del present homenatge, ¿no hem de regraciar de la matexa manera y ab tot el fervor de la nostra ànima,—sobretot des d'aquest any mil nou cents vint y cinch,—aquells set patricis que'l cinquanta

nou de la passada centuria restauraren los Jochs Florals de Barcelona, presidits pel pros Milà y Fontanals qu'exigí que fossin exclusivament catalans y que, al cap de vint y cinch anys, des de la matexa Presidencia declarava que, encara que les conseqüencies foren majors de lo que preveya, no se'n sabía penedir?

Pensèm en l'encert d'aquell exclusivisme, sense'l qual deya l'ilustre Menéndez Pelayo, altres vint y cinch anys més tart, que'ls Jochs Florals haurien sigut una cosa morta. Pensèm qu'aquell exclusivisme fou lo que donà caràcter y fesomía propia a la nostra Institució, marcantla ab marca inconfondible entre totes les Societats y Academias del món. Pensèm qu'aquesta singularitat ha sigut la força, alhora expansiva y d'atracció, dels Jochs Florals, estimats y respectats de totes les cultures modernes. Y veyèm si n'es de just el nostre agrahiment a aquells benemèrits fundadors de sexanta set anys enrera.

Aquell exclusivisme en la llengua dugué en si mateix una amplitut de criteri en tots els altres ordres qu'ha fet de la nostra Institució casa de tothom y nó clos tancat de cap secta ni bandería. Ho dich sincerament: jo no conech cap altra Societat tan lliberal, tan tolerant, tan acullidora com la nostra. Mirèmla, sinó, en sos sexanta sis anys y en totes les seves gerarquíes, qu'hem de pendre com sa representació més genuina. Repassèm la llista de les Reynes de la Festa, y veurèm la diversitat de categoríes qu'han honrat igualment la nostra cadira sobirana, des de la corona real a la més modesta de les mantellines. Imaginèmnos reunits tots els nostres Presidents, tan diversos de tendencies y de fets que difícilment podrien posarse d'acort en rès, y vegèmlos d'un a un presidint les nostres Festes parlanthi com a mestres y devots, de tothom aplaudits y aclamats. Entre'ls matexos Mantenedors, acoblats cad'any de set en set, mirèm ab quina virolada varietat de temperaments y de preferencies han contribuit tots a les tasques del Jurat arribant no poques vegades a la unanimitat en llurs veredictes. Y mirèm finalment si entre lo premiat per aquells vere-

dictes no hi trobèm totes les escoles, totes les corrents, totes les modes qu'han passat per la nostra literatura.

La proba màxima de la generositat dels Jochs Florals es el nombre de personalitats de fòra casa qu'hem convidat a participarhi y que de fet s'hi ha adherit y ha vingut a ferhi'l séu paper. Recordèm les ilustres figures qu'han anat comparexent d'Italia, de França, d'Alemanya, de Galicia y de terres de Castella per compartir ab nosaltres la tasca anònima de jurats ò fer el Discurs Presidencial ò'l de Gracies en les nostres Festes poètiques. Aquesta axamplada de braços a tota bona intenció forastera, a tot esperit confraternal, es per mi un títol d'honor dels Jochs Florals de Barcelona que per si sol hauría d'escudarlos de tot atach dels homes ò dels poders.

Perque estèm orgullosos de tan noble Institució, perque n'estèm agrahits, perque la estimèm filialment, retèm gracies als homes d'abans que la fundaren, als d'ara que li han fet tan bell homenatge, y anticipadament als que vindràn qu'hauràn d'obtindre en definitiva pels Jochs Florals y per la Llengua lo que deya En Marian Aguiló en un reyal missatge: lo respecte y la valença que'ls pertoca.

ANUARI

1925

COMISSIÓ

Francesch Matheu.

Francesc Puig i Alfonso.

Carles Pirozzini y Martí.

Joseph Franquesa y Gomis.

Joseph M. Roca.

Lluís Via.

MESTRES EN GAY SABER

† Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
† Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
† Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
† Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
† Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
† Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
† Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
† Tomàs Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
† Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
† Frederich Soler, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
† Angel Guimerà, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
† Damàs Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
† Jacinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*
Joseph Franquesa y Gomis, *proclamat en 6 de Maig de 1883.*
† Ramon Picó y Campamar, *proclamat en 3 de Maig de 1885.*
† Terenci Thos y Codina, *proclamat en 1 de Maig de 1887.*
† Joaquim Riera y Bertran, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
Jacinto Torres y Reyetó, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
Joseph Martí y Folguera, *proclamat en 8 de Maig de 1892.*
Ferran Agulló i Vidal, *proclamat en 7 de Maig de 1893.*
† Anicet de Pagès de Puig, *proclamat en 3 de Maig de 1896.*
Francesch Matheu, *proclamat en 2 de Maig de 1897.*
Guillem August Tell y Lafont, *proclamat en 6 de Maig de 1900.*
† Miquel Costa y Llobera, *proclamat en 11 de Novembre de 1902.*
† Joan Maragall, *proclamat en 1 de Maig de 1904.*
Artur Masriera, *proclamat en 7 de Maig de 1905.*
Apeles Mestres, *proclamat en 3 de Maig de 1908.*
Joan Alcover, *proclamat en 9 de Maig de 1909.*
Joan M. Guasch, *proclamat en 9 de Maig de 1909.*
Josep Carner, *proclamat en 1 de Maig de 1910.*
Llorenç Riber, *proclamat en 1 de Maig de 1910.*
Eduart Girbal Jaume, *proclamat en 5 de Maig de 1912.*
Manel Folch i Torres, *proclamat en 3 de Maig de 1914.*
† Frederich Rahola, *proclamat en 6 de Maig de 1917.*
Joseph M. Tous y Maroto, *proclamat en 2 de Maig de 1920.*
Anton Navarro, *proclamat en 7 de Maig de 1922.*

EX-REYNES DE LA FESTA

1859 †		Dòna	María Mendoza de Vives.
1860 †		»	Elisea Lluch de Rubió.
1861 †		»	Carme de Bofarull.
1862 †		»	María Josefa Massanès de Gonzàlez.
1863 †	S. A.	Sereníssima Sra.	*Duquesa de Montpensier.*
1864 †		Dòna	Victoria Penya d'Amer.
1865 †		»	Elena Cavaller de Roca.
1866 †		»	Manuela Luna Méndez de Vigo.
1867 †		»	Dolors Llopart de Muns.
1868 †		»	Carme Mercader.
1869		»	Mercè Estrada.
1870		»	Francisca Nanot Renart.
1871 †		»	Antonia Sacanella de Blanch.
1872 †		»	María Hubert.
1873 †	Excma. Sra.	»	Oriola Serra de Quintana.
1874		»	Antonia Ubach de Gutiérrez.
1875 †		»	Rosa Pigrau.
1876 †		»	Emilia Palau y González de Quijano.
1877		»	Josefina Sabater d'Aldavert.
1878	Excma. Sra.	»	Carme Sendra de Domingo.
1879		»	Teresa Gasset.
1880		»	Clotilde París.
1881 †	Iltre. Sra.	»	Dolors Caballero de Mercader, *Comtesa de Bell-lloch.*
1882		»	Aurea Clavé de Ferrer.
1883 †		»	Josefina Salvat d'Onyós.
1884		»	Irene Archer de Sanromà.
1885 †		»	Isabel Lòpez de Güell.
1886 †		»	Rosa Marquès de Uyà.
1887		»	Dolors de Carles de Robert.
1888	S. M.	»	María Cristina d'Absburg-Lorena, *Reyna Regent d'Espanya, Comtesa de Barcelona.*
1889 †		»	María Assumpta Sabé de Brosa.
1890 †	Excma. Sra.	»	Lluisa Goldmann de Fastenrath.
1891		»	Isabel Güell y López.
1892		»	Francisca Bonnemaison i Farriols.
1893		»	María del Carme Joval.
1894		»	Lluisa Llorach y Dolsa.

1895		Dòna	Elisa Planas y Font.
1896	Excma. Sra.	»	Pilar de Puig de Fonsdeviela, *Marquesa de la Torre.*
1897		»	María Oller y Rabassa.
1898 †		»	María Permanyer y Permanyer.
1899 †		»	Pilar de Febrer y Cunill.
1900		»	Teresa Novellas de Molins de Tell.
1901 †	Iltre. Sra.	»	Pilar de Sarriera, *Marquesa de Puerto Nuevo.*
1902		»	María de la Concepció Picó de Riera.
1903 †		»	Rosa M. Pratjusà de Villar.
1904		»	Clara Noble de Maragall.
1905		»	Pelegrina Benet d'Alandí.
1906		»	Carme Amat y Matas.
1907		»	Agata Sanllehy y Girona.
1908		»	María Ricart y Roger.
1909		»	Angela Calvet de Haro.
1910		»	Teresa Alcover i Sureda.
1911		»	María de la Mercè de Montoliu.
1912		»	María dels Angels Carulla.
1913		»	María Luandra de Folch.
1914		»	Elena Maragall y Noble.
1915		»	Lluisa Rahola y Rahola.
1916		»	María de la Concepció Iglesias y d'Abadal.
1917		»	Margarida Doria.
1918		»	Rosa Gubert Salieti.
1919		»	María dels Dolors Sagrera de Guasch.
1920		Sra.	Mariscala Joffre.
1921		Dòna	Montserrat Matheu y Sadó.
1922		»	María Despujol de Ventosa.
1923		»	Victoria Monteys Prat.
1924		»	María Elvira Guasch y Sagrera

EX-MANTENEDORS (1)

Ramon d'Abadal	M. 1898
† MARIAN AGUILÓ Y FUSTER	P. 1867, 1888, M. 1862, 1873, 1874, 1883
FERRAN AGULLÓ I VIDAL	M. 1906, 1908, 1915
Salvador Albert	M. 1918
Antoni M.ª Alcover	M. 1905
JOAN ALCOVER	P. 1916
Joseph Alemany y Borràs	S. 1912
† Francisco Alió	M. 1892
† Valentí Almirall	P. 1886
Joan Almirall y Forasté	S. 1895, M. 1896
† Miquel V. Amer	P. 1908, M 1859, 1864, 1871, 1885
† Manuel Angelon	M. 1862, 1872, 1882
† Manuel Anglasell	M. 1863
† Eussebi Anglora	M. 1869
† Ramon Arabía y Solanas	M. 1887
† Joseph d'Argullol y Serra	M. 1871
† Joseph M.ª Arnau	M. 1879, 1887
† Antoni Aulestia y Pijoan	M. 1875, 1900
† VÍCTOR BALAGUER	P. 1868, S. 1862, M. 1859, 1863, 1883
† Andréu Balaguer y Merino	M. 1877
† Joseph Balari y Jovany	P. 1894, M. 1875
† Celestí Barallat y Falguera	M. 1864, 1875
† Teodor Baró	M. 1896
† Maurici Barrés	M. 1898
† Francisco Bartrina d'Aixemús	M. 1885, 1894, 1910
Bonaventura Bassegoda y Amigó	S. 1889, M. 1890, 1922
Pere J. Bassegoda	S. 1919
† Ramon E. Bassegoda y Amigó	M. 1887, 1910
† Vicens J. Bastús	M. 1860
† Antoni Bergnes	M. 1861
† Felip Bertran	M. 1868
† Pau Bertran y Bros	M. 1886
Prudenci Bertrana	M. 1911
† ADOLF BLANCH Y CORTADA	P. 1869, S. 1860, M. 1865, 1875, 1878

(1) ABREVIATURES: † Mort.—M. Mantenedor.—P. President.—S. Secretari. —Los Noms en lletra VERSALETA són de Mestres en Gay Saber.

† Joseph Blanch y Piera	S. 1876, M. 1877
† Antoni de Bofarull	P. 1865, S. 1859, 1883, M. 1876, 1884
Xavier Bonfill	S. 1924
† Vicens Boix	M. 1877
† Antoni Bori y Fontestà	S. 1903, M. 1904
† Joaquim Botet y Sisó	M. 1889, 1904
† Alfred Brañas	M. 1893
† FRANCESCH PELAY BRIZ	P. 1875
† Víctor Brosa y Sangerman	S. 1902, M. 1903
Casimir Brugués	M. 1894
† Joseph Brunet y Bellet	M. 1897
Joseph Burgas	S. 1918
Joaquim Cabot y Rovira	S. 1888, M. 1889
Agustí Calvet	S. 1920
† DAMÀS CALVET	S. 1864, M. 1865, 1876, 1879
Artur Campion	M. 1891
† Antoni Camps y Fabrés	M. 1864, 1873, 1874
† Antoni de P. Campmany	M. 1891
Carles Cardó	M. 1921
† Antoni Careta y Vidal	M. 1918
Lluís Carreras	M. 1913
JOSEP CARNER	M. 1907
Juli Carsalade	P. 1914
Pelegrí Casades y Gramatxes	S. 1898, M. 1899
Agustí Casas	M. 1913
Joaquim Casas-Carbó	M. 1907
† Raymon Casellas	M. 1896
Esteve Caseponce	M. 1916
Víctor Català	P. 1917
Eduart L. Chavarri	M. 1918
† Joseph Coll y Vehí	M. 1862, 1874
JAUME COLLELL Y BANCELLS	P. 1887, 1908, S. 1873
† Gayetà Cornet y Mas	M. 1886
† Joseph Coroleu	S. 1872, M. 1873, 1878, 1893
† Joan Cortada	P. 1864, M. 1859
† MIQUEL COSTA Y LLOBERA	P. 1906, M. 1908
Pompeu Creuhet	S. 1906, M. 1907
† Lluís Cutchet	P. 1876, M. 1861
Alfons Damians	M. 1923
Otto Denk	M. 1894
† Lluís Domènech y Muntaner	P. 1895, M. 1881
† Eveli Doria	S. 1909
† Manuel Duran y Bas	P. 1884
Lluís Duran i Ventosa	S. 1897, M. 1898

† Joseph de Echegaray	M. 1896
Fèlix Escalas	S. 1916
† Antoni d'Espona y de Nuix	M. 1909
† Joseph Estanyol y Colom	M. 1895
† Pau Estorch y Siqués	M. 1861
† Fèlix M.ª Falguera	M. 1872
Sebastià Farnés	S. 1890, M. 1891
† Joseph Feliu y Codina	M. 1882
Miquel Ferrà	M. 1919
† Joan B. Ferrer	M. 1882
† Rafel Ferrer y Bigné	M. 1871
† Joseph L. Feu	M. 1861
† Marian Flotats y Comabella	M. 1860
Rafel Folch i Capdevila	S. 1915
Joseph M. Folch i Torres	S. 1911
MANEL FOLCH I TORRES	M. 1917
Pau Font de Rubinat	M. 1892
† Joaquim Fontanals del Castillo	M. 1875
† Marian Fonts	M. 1867
Carles de Fortuny	M. 1910
† Brauli Foz	P. 1863
JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS	P. 1903, S. 1884, M. 1885, 1893, 1901, 1908, 1917, 1923
Enrich de Fuentes	M. 1916
Joseph Galvany y Parladé	M. 1905
† Artur Gallard	M. 1882
† Antoni Gallissà	S. 1896, M. 1897
Xavier Gambús	M. 1912
Angel Garriga	M. 1909
Francisco X. Garriga	M. 1922
† Narcís Gay	M. 1864
† Víctor Gebhart	S. 1865, M. 1866
Martí Genís y Aguilar	P. 1921, M. 1890, 1903
Alfret Giannini	M. 1923
† Enrich C. Girbal	M. 1876
Emili Guanyabens	M. 1910
JOAN M. GUASCH	P. 1913, M. 1910, 1922
Joseph Gudiol	M. 1917
† Eussebi Güell y Bacigalupi	P. 1900
† ANGEL GUIMERÀ	P. 1889, S. 1878, M. 1879, 1888, 1908, 1920
Ignasi Iglesias	M. 1904
† Joan Illas y Vidal	P. 1862
† Joseph Ixart y Moragas	S. 1885, M. 1886
Joseph Joffre	P. 1920

† Jacinto Labaila	M. 1868
Jacinto Laporta	M. 1881, 1907, 1924
Miquel Laporta	M. 1905
† Gregori A. Larrosa	M. 1864
† Manuel de Lasarte	S. 1861, M. 1879
† Joseph de Letamendi	P. 1872
† Albert Llanas	M. 1898
† Joseph Llausàs	M. 1862
† P. A. Llobet y Vall-llosera	M. 1860
† Xavier Llorens y Barba	M. 1871
† Teodor Llorente	P. 1880, M. 1866
Joseph M. Llovera	M. 1922
Joan Maluquer y Viladot	M. 1909
† Joan Mañé y Flaquer	M. 1860
† JOAN MARAGALL	M. 1897, 1903, 1908
Antoni M. Marcet, *Abat de Montserrat*	P. 1924
† Miquel A. Martí	M. 1862
† Oriol Martí y Ballès	M. 1915
JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	M. 1899, 1908
† Francesch Masferrer y Arquimbau	M. 1874
Francisco M. Masferrer	S. 1922
† Francisco Maspons y Labrós	P. 1897, S. 1867, M. 1868, 1886
† Marian Maspons y Labrós	M. 1885
ARTUR MASRIERA	S. 1908, M. 1923
† Joseph Masriera	M. 1884
Jaume Massó i Torrents	M. 1899
FRANCESCH MATHEU	P. 1902, S. 1880, M. 1881, 1899, 1908, 1919
† Marcelí Menéndez Pelayo	M. 1888
† Salvador Mestres	M. 1870
† Manuel Milà y Fontanals	P. 1859, 1883, M. 1863
Lluís Millet y Pagès	P. 1918, M. 1899, 1920
† Francisco Miquel y Badía	S. 1868, M. 1869, 1877
Ramon Miquel y Planas	M. 1907, 1920
† Joaquim Miret y Sans	M. 1906
† Ignasi R. Miró	M. 1870
Ernest Moliné y Brasés	S. 1892, M. 1893, 1911, 1915, 1920
Joan Moneva	M. 1910
† Dolors Monserdà de Macià	P. 1909
Manuel de Montoliu	S. 1904
† Joan Montserrat y Archs	S. 1871, M. 1872
Vicèns de Moragas	M. 1904
† Josep Morató	S. 1907
Enrich Morera	M. 1900

† Francisco Morera	M. 1866
Magí Morera i Galicia	M. 1909
† Joseph Morgades y Gili	P. 1893
† Francisco Muns	M. 1865
† Manuel Murguía	M. 1890
† Lluís B. Nadal	M. 1906
† Pere Nanot-Renart	M. 1874
Jaume Novellas de Molins	M. 1921
† Miquel S. Oliver	P. 1910, M. 1897
Hermili de Oloriz	M. 1895
Joan Oller y Rabassa	S. 1914
Narcís Oller	P. 1896, S. 1881, M. 1882, 1919
Alfret Opisso	M. 1919
Lluís A. Pagès	M. 1917
† Joseph de Palau y de Huguet	S. 1870, M. 1871
† Cosme Parpal	M. 1915
† Eussebi Pascual y Casas	S. 1863
† Francisco Manel Pau	M. 1885
† Joseph Pella y Forgas	M. 1879
† Joseph Lluís Pellicer	M. 1895
† Justí Pepratx	M. 1884
† Joseph M.ª de Pereda	M. 1892
Ramon D. Perés	M. 1924
† Francisco Permanyer y Tuyet	P. 1860
† Joan J. Permanyer	P. 1891, M. 1889
† Ricart Permanyer	M. 1901
Joan Perpinyà	M. 1912
† RAMON PICÓ Y CAMPAMAR	P. 1892, M. 1881, 1886, 1900, 1908, 1914
Joseph Pin y Soler	P. 1915, M. 1892
Carles Pirozzini	S. 1882, M. 1883
† Francisco Pi y Margall	P. 1901
Claudi Planas y Font	S. 1899, M. 1900, 1911
† Lluis G. de Pons y de Fuster	P. 1861
† JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA	P. 1870, 1878, M. 1859, 1883
Josep-S. Pons	M. 1922
† Joan Pons y Massaveu	M. 1893, 1913
Joseph Pous y Pagès	M. 1906
Francesc Puig i Alfonso	M. 1924
Josep Puig i Cadafalch	S. 1893
† Josep Puiggarí	M. 1870
† Vicens W. Querol	P. 1885, M. 1872
Ferran de Querol	M. 1904
† Albert de Quintana	P. 1874, M. 1873
† FREDERICH RAHOLA	P. 1919, M. 1903, 1911

Víctor Rahola	M. 1923
† Jaume Ramon y Vidales	M. 1895
† Frederich Renyé y Viladot	M. 1894
† Isidro Reventós y Amiguet	M. 1889, 1909
† Estanislau Reynals y Rabassa	P. 1871
LLORENÇ RIBER	M. 1913, 1917
Manuel Ribot y Serra	M. 1905, 1916
† JOAQUIM RIERA Y BERTRAN	P. 1904, S. 1877, M. 1870, 1878, 1900, 1908, 1918
† Francesch Rierola	M. 1897
† Alexandre de Riquer	M. 1898
† Robert Robert	S. 1866, M. 1867
Joseph M.ª Roca	P. 1923, M. 1902
† Joaquim Roca y Cornet	M. 1860
† Narcís Roca y Farreras	M. 1879
† Lluís Roca y Florejachs	M. 1865, 1873
† Joseph Roca y Roca	S. 1875, M. 1869, 1876, 1921
Manuel Rocamora	S. 1894, M. 1895
Joseph Rodergas	M. 1924
Manuel Rodríguez Codolà	S. 1917
Miquel Roger	M. 1912
† Francisco Romaní y Puigdengolas	P. 1898, M. 1867
† Antoni Ros de Olano	P. 1877
† GERONI ROSSELLÓ	P. 1873, M. 1865, 1883
† Pere de Rosselló	S. 1869, M. 1870, 1876
Conrat Roure	P. 1911, M. 1880
Jordi Rubió	S. 1923
Antoni Rubió y Lluch	P. 1907, M. 1884, 1920
† JOAQUIM RUBIÓ Y ORS	P. 1890, M. 1859, 1861
Angel Ruiz y Pablo	M. 1919
Joan Ruiz y Porta	M. 1924
Jaume Rusiñol	M. 1894
Joaquim Ruyra i Oms	P. 1922, M. 1912
† Joseph Saderra	M. 1914
† Fidel de Sagarmínaga	M. 1889
† Felip Jacinto Sala	M. 1868
† Honorat de Saleta	M. 1884
† Pau Sans y Guitart	S. 1887, M. 1888
Joan Santamaría	M. 1921
† Joan Sardà y Lloret	S. 1874, M. 1880
Lluís Segalà	M. 1912
† Ferran Sellarès	M. 1872
† Joseph Serra y Campdelacreu	M. 1896
Rossend Serra y Pagès	S. 1905

† Gonzalo Serraclara	P. 1879, M. 1877
† Ramon de Siscar	M. 1880
† Joaquin Sitjar y Bulcegura	M. 1867
† FREDERICH SOLER	P. 1882, M. 1868, 1878
† Iscle Soler	M. 1911
† Joseph Subirana	M. 1863
† Antoni Suñol	M. 1914
Ramon Suriñach Senties	S. 1913
GUILLEM A. TELL Y LAFONT	M. 1902, 1908
† Silvino Thos y Codina	M. 1866
† TERENCI THOS Y CODINA	M. 1863
Emili Tintorer	M. 1914
† Francisco X. Tobella	M. 1891
† Cèsar A. Torras	S. 1886, M. 1887, 1914
† Joseph Torras y Bages	P. 1899
JACINTO TORRES Y REYETÓ	M. 1881, 1891, 1901, 1908, 1915
Bernart Torroja	M. 1887
† Carles de Tourtoulon	M. 1888
Sebastià Trullol y Plana	S. 1900, M. 1901
† FRANCESCH UBACH Y VINYETA	P. 1905, M. 1878, 1908
† Modest Urgell	M. 1902
† Joseph M.ª Vallès y Ribot	M. 1885
Ferran Valls Taberner	S. 1921
† Pau Valls	P. 1866
† Joseph M.ª Valls y Vicèns	M. 1890
† Marian Vayreda	M. 1902
† Alvar Verdaguer	M. 1880
† JACINTO VERDAGUER	P. 1881, M. 1869, 1888
† Narcís Verdaguer y Callís	S. 1891, M. 1892, 1916
Lluís Via	M. 1913, 1921
Lluís C. Viada y Lluch	M. 1918
† Lluís M. Vidal	M. 1916
Pere Vidal	M. 1903
† Eduart Vidal y Valenciano	M. 1866
† Enrich X. Vidal y Valenciano	M. 1890
† Gayetà Vidal y Valenciano	M. 1867
† Emili Vilanova	S. 1879, M. 1880, 1901
Salvador Vilaregut	S. 1901, M. 1902
Everart Vogel	P. 1912
Geroni Zanné	M. 1906

AUTORS PREMIATS

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
† Marian Aguiló y Fuster	4		
† Tomàs Aguiló	1		1
Ferran Agulló i Vidal	4		8
† Joseph Aladern			1
Joan Alcover	3	1	
Gabriel Alomar		3	3
Fèlix d'Altamira	1		2
† Miquel Victorià Amer	1		1
Víctor Amor			1
† Rosa Anaïs de Roumanille			1
Agnès Armengol de Badía			1
† Joseph d'Argullol y Serra			1
Joan Arús i Colomer			2
† Antoni Aulestia y Pijoan		1	1
Joaquim Ayné y Rabell			1
† Víctor Balaguer	1	2	3
Vicèns Balansó y Echevarría		1	
Bartoméu Barceló			1
† Lluís Bard			2
Jaume Barrera			1
† Francisco Bartrina	1		
† Joaquim M.ª Bartrina		1	
Bonaventura Bassegoda y Amigó			1
Pere J. Bassegoda			1
† Ramon E. Bassegoda y Amigó	1	1	5
† *Maria de Bell-lloch* (Pilar Maspons)	1		1
Lluís Bertran i Pijoan		1	2
† Pau Bertran y Bros	1	2	1
Prudenci Bertrana		1	
† Adolf Blanch y Cortada	3	1	2
† Joseph Blanch y Romaní			1
† Antoni de Bofarull y de Brocà		3	7
Jaume Bofill i Matas	2	1	5
† Jaume Boloix		2	1
Joseph Bonafont		1	
Xavier Bonfill *(Jordi Català)*			3
† Antoni Bori Fontestà	2	4	14

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
† Salvador Bover		3	
† FRANCESCH PELAY BRIZ	4		6
† Víctor Brosa y Sangerman			1
Manuel Brunet		1	
Anton Busquets y Punset			3
Joaquim Cabot y Rovira		1	
† DAMÀS CALVET	3		5
Joseph Calzada		1	
Rafel Campalans Puig			1
† Antoni Camps y Fabrés	1	1	8
† *Lo Cançoner de Miramar* (G. ROSSELLÓ) . .		1	1
† *Lo Cançoner de Vilatort* (Francisco Muns) . .			1
Jacinto Capella			1
† Xavier Carbó			2
† Antoni Careta y Vidal		1	1
JOSEP CARNER	3	2	9
Francesch Carreras y Candi		3	1
Ambròs Carrion.		1	
Joan Manel Casademunt			2
† Francisco Casas y Amigó			4
Joseph M. Casas de Muller.			3
† Raymon Casellas		1	
† Enrich Castelnau			1
Isidro Castells			1
Víctor Català		1	1
Andréu Caimari Noguera	2		2
Joan Clapés			1
† Frederich Clascar i Sanou		1	
† F. Clascar i Sanou y † N. Font y Sagué . .		1	
† Emili Coca y Collado	1		8
Ramon Colom y Virgili			1
JAUME COLLELL Y BANCELLS	8	4	4
† Ramon Nonat Comas.		2	
† Joseph Condò Sambeat		1	
† Joseph Corolèu Inglada		1	2
† Corolèu y Pella		1	
† MIQUEL COSTA Y LLOBERA.	3		1
† Pere Courtais			1
Lluís Charrasse			1
Laureà Dalmau			1
Alfons Damians.			1
† Juli Delpont			1

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
Fèlix Descourt			1
María Domènech de Canyelles			1
† Eveli Doria	2		1
Joan Draper		1	
† Manuel Duran y Duran		1	
† Marian Escriu y Fortuny		1	
Joseph Estadella Arnó			2
† Salvador Estrada		1	1
Pompèu Fabra			1
† *Un fadrí de Muntanya* (J. VERDAGUER)			1
Carles Fages de Climent		1	
† Bartoméu Ferrà y Perelló			3
Miquel Ferrà	1	1	2
† Joan B. Ferrer		1	
Rafel Folch i Capdevila	1		1
Joaquim Folch i Torres			1
Josep M.ª Folch i Torres		2	5
MANUEL FOLCH I TORRES	3	7	6
Melcior Font		1	1
† Norbert Font y Sagué		3	1
† Marian Fonts	1		3
† Guillèm Forteza y Valentí		1	1
Miquel Forteza			1
† THOMÀS FORTEZA	3	2	2
JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS	3		5
† Joseph Franquet y Serra			1
Enrich de Fuentes			3
Joseph Fuster			1
Salvador Galmés		2	2
† Artur Gallard			2
Tomàs Garcés			1
Joseph Garriga y Lliró		1	
Angel Garriga y Boixader		2	1
Ramon Garriga y Boixader	1		1
Ventura Gassol		1	
† Víctor Gebhart		1	
Camil Geis			2
Martí Genís y Aguilar	2	2	5
† Salvador Genís			1
EDUART GIRBAL JAUME	3	5	8
Joseph M. Girona			1
Felip Graugés			3

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
Adrià Gual	2	1	3
JOAN M. GUASCH	6		5
Joseph Gudiol y Cunill		2	1
† ANGEL GUIMERÀ	4		1
† Joan Guiraud		1	1
Joseph Iglesias Guizard			1
Eussebi Isern			1
† *Jordi* (MARIAN AGUILÓ Y FUSTER)			3
Carme Karr		1	
† Manuel de Lasarte			1
Víctor Lieutaud		1	
Josep M. López Picó			1
Gabriel Llebrés y Quintana		1	1
Joan Llongueras			1
† Teodor Llorente			1
J. M.			1
Pere de Maldar (JOSEP CARNER)			1
Marià Manent Cisa		1	2
† JOAN MARAGALL	3		
JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	3	10	15
Antoni Martí y Monteys			3
Jaume Martí y Morull			1
Oriol Martorell			1
Alfons Maseras		1	
† Francisco de P. Masferrer y Arquimbau		1	
Ramon Masifern	1		1
ARTUR MASRIERA Y COLOMER	3	2	5
† Josefa Massanès de Gonzàlez		1	
Josep Massó Ventós	1		5
FRANCESCH MATHEU	4	3	7
† Gabriel Maura			1
APELES MESTRES	4	2	3
† Manuel Milà y Fontanals		1	
† Antoni Molins y Sirera		1	2
† Joan Monné			1
† Dolors Monserdà de Macià	2	1	14
Pere Muntanyola			1
† *Armengol de Montsech* (Silvino Thos)			1
† Joan Montserrat y Archs		1	2
† Josep Morató		1	
† Francisco Muns			1
† Lluís B. Nadal	2	4	6

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
† Pere Nanot Renart			1
Anton Navarro	5	2	4
† *Joan Nebot y Casas* (F. Pelay Briz)			1
Jaume Novellas de Molins	1		4
Pere Nubiola y Espinós		1	
† Mateu Obrador y Bennassar		1	2
Joan Oller y Rabassa		1	
Narcís Oller y Moragas		3	
Claudi Omar y Barrera	1		4
† Anicet de Pagès de Puig	4	6	11
† Joseph de Palau y de Huguet		1	
Pere Palau y González de Quijano	2	1	
Miquel de Palol		1	
Joseph Paradeda y Sala		2	3
† Victoria Penya d'Amer		1	6
† Pere d'Alcàntara Penya y Nicolau		1	4
† *Pere Pi y Parera* (Frederich Soler)			1
† Ramon Picó y Campamar	4	1	6
† Felip Pirozzini y Martí			3
† Fèlix Pizcueta			1
Lluís G. Pla			1
Claudi Planas y Font	1	2	1
† Joan Planas y Feliu			2
† Jaume Pomar y Fuster		2	
† *Carles Pons de Ginebreda* (Frederich Soler)			1
Joan Pons			1
† Joan Pons y Massaveu		3	1
† Joseph Lluis Pons y Gallarza	3	1	2
† Enric Prat de la Riba		1	
Josep Puig i Cadafalch		1	
J. Puig i Cadafalch y Cassimir Brugués		1	
Francesch Pujols	1		1
Joan Puntí Collell	1		
† Albert de Quintana	1		3
† Frederich Rahola	3		6
Joan Ramis d'Ayreflor			1
† Jaume Ramon y Vidales		4	
† Frederich Renyé y Viladot			1
† Isidro Reventós y Amiguet	1	3	1
† *Genís Domingo Reventós* (F. Anglada)			1
Carles Riba i Bracons		1	
† Joan Ribas y Carreras			1

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
LLORENÇ RIBER I CAMPINS	3	3	1
Manuel Ribot y Serra.		2	2
Joseph Ricart y Giralt			1
† JOAQUIM RIERA Y BERTRAN	3	6	12
Fidel Riu Dalmau	1		
† Lluís Roca y Florejachs	1	2	4
† Joseph Roca y Roca			2
Manuel Rocamora			3
Miquel Roger i Crosa.		1	4
Josep Roig Raventós		3	
Tomàs Roig i Llop			1
Jaume Rosquellas			2
† GERONI ROSSELLÓ	2	1	
Joaquim Rosselló y Roure			1
† Mateu Rotger y Capllonch.		1	
J. Roure i Torrent			1
† JOAQUIM RUBIÓ Y ORS	3	1	2
Joaquim Ruyra i Oms		4	3
Josep M. de Sagarra i de Castellarnau	2		2
Joseph Sala Bonfill		1	1
† *Pere A. Salada* (Lluís B. Nadal)			1
† Salvador Sampere y Miquel		4	
Sebastià Sans y Bori		1	
Antoni Sans y Tallada			1
† Joan Segura		1	
Jaume Serra y Iglesias		1	
Joseph M.ª Serra y Valls		1	
Ernest Soler de las Casas		2	1
† FREDERICH SOLER	4	3	5
† Joseph Sorribas y Riera		1	1
† Emilia Sureda		1	
Ramon Suriñach Senties		1	1
† Joseph Taronjí y Cortès			2
GUILLEM A. TELL Y LAFONT	3		5
† Pere de Tera			1
Lluís Tintoré			1
† Silvino Thos y Codina	1		3
† TERENCI THOS Y CODINA	3	2	5
† Francisco Tomàs y Estruch			1
† Joseph Torras y Bages		1	
JACINTO TORRES Y REYETÓ.	3	2	6
Ramir Torres y Vilaró		2	1

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
Joseph M. Tous y Maroto	3		3
† *El Trobador de Montserrat* (V. Balaguer)			2
Sebastià Trullol y Plana			2
† Francesch Ubach y Vinyeta	4	13	19
Lluís Valeri	1		1
† Agustí Valls y Vicèns			6
† Marian Vayreda		1	
† Pere Antoni Ventalló			2
† Jacinto Verdaguer	4	4	4
† Joseph Verdú y Feliu			1
Lluís Via			3
Antoni Vicèns y Santandréu			1
† Cosme Vidal		1	
Joan F. Vidal		1	
Joseph M. Vidal y Pomar			1
† Eduart Vidal y Valenciano		1	
† Gayetà Vidal y Valenciano		2	1
† *Pere Ramon Vidal* (F. Pelay Briz)			2
Manel Vilà			1
† Emili Vilanova		3	
Antoni Vila y Sala		1	
† Isabel de Villamartin	2		
Virgilius (Martí Genís y Aguilar)			1
Xavier Viura	1	1	
† Joseph Yxart		1	
Miquel Zavaleta			1
Anònims		1	8

Premi Fastenrath

Víctor Català	Any 1909
† Joan Maragall	» 1910
† Angel Guimerà	» 1911
Narcís Oller	» 1912
Josep Carner	» 1913
Ignasi Iglesias	» 1914
Santiago Rusiñol	» 1915
† Miquel S. Oliver	» 1916
Santiago Rusiñol	» 1918
Joan Alcover	» 1919

Josep Pous i Pagès	Any 1920
Llorenç Riber	» 1922
Josep Roig i Raventós	» 1924

Premi Concepció Rabell

Prudenci Bertrana	Any 1922
Josep Roig i Raventós	» 1923
Llorenç Riber	» 1924

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació de Barcelona.
D.ª Lluisa Rabell de Patxot.
Los Mestres en Gay Saber.

SUSCRIPTORS

PROTECTORS

Marquès de Comillas.
Enrich Batlló.
Joan Girona.
Duch de Solferino.
Joseph Mansana.
Comte de Lavern.
Atenèu Barcelonès.
Comte de la Vall de Canet.
Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País
Lliga Regionalista de Barcelona.
Baró de Quadras.
Unió Catalanista.
Enrich Turull y Comadran.
Marquès d'Alella.
Joseph Monegal y Nogués.
Joaquima Sadó.
Joaquim Cabot y Rovira.
Ramon Miquel y Planas.
Joseph Caraben y Vendrell.
Esteve Recolons.
Joan Bertran.
Camila Mulleras, Vda. Guarino.
Colegi de Procuradors.
Academia de Jurisprudencia y Legislació.
Colegi d'Advocats.
Joan Franch.

NUMERARIS

Abadal i Calderó, Raimond de
Abella y Bruguera, Joseph
Abella Fontova, Pere
Academia de la Congregació de la Immaculada
Aguiló Casas, Miquel
Alandí i Canela, Joan
Albareda y Parés, Joaquim
Albert, Caterina
Albert, Francesch
Albert, Martí
Alcover, Antoni M.ª
Aldavert, Pere
Alemany Balcells, Marian
Alemany y Borràs, Joseph
Aleu, Antoni de P.
Alfons y Sans, Antoni
Almirall y Forasté, Joan
Alós, Joseph M.ª de
Alós, Ramon M.ª de
Amat y Llobera, Jaume
Amat y Serrats, Josefa
Andreu i Barber, Santiago
Anglada, Joan A.
Anglada y Santaeularia, Faustí
Arderiu, Pere
Argimon y Sabatés, Miquel
Armengol Viver, Joseph M.ª
Arnó y Maristany
Artigas, Joseph
Associació Protectora de la Ensenyança Catalana
Babot Arboix, Joan
Bach de Portolà, Antoni
Balansó, Llorenç
Balasch y Torrell, Antoni
Balcells, Gayetà
Barceló Fau, Cristòfol
Barceló, Frederich
Bardera y Bardera, Joan
Bardera, Ramon
Baró d'Esponellà
Barrera Soler, Joan
Bartomeu, Antonia
Bartomeu Granell, Joseph
Bassegoda, Bonaventura
Bassegoda, Pere J.
Bassegoda y Musté, Bonaventura
Bassols, Evelí
Bassols Iglesias, Daniel
Batlló, Frederich
Baucells y Prat, Joseph
Bedós, Francisco de P.
Bertran y Serra, Eussebi
Blanxart, Felip
Blasi, Joan
Boada Nogués, Pasqual
Boada Güell, Joan
Bonet, Angel
Borràs, Joseph O.
Boter, Francesch de
Brichs Quintana, I.
Brosa y Sabé, Víctor
Brugués, Cassimir
Brunet, Manuel
Bulbena, Artur
Bultó y Sert, Francisco
Burgalés y Solà, Adolf
Buxeda y Birba, Joseph
Calbetó y Rovira, Candi
Camarasa, Esteve
Camprodon Solanas, Antoni
Capdevila, Milau de la M.
Capella, Joseph Manel

Carbonell Bilbeny, Antoni
Cardús y Arqué, Joseph
Carles, Emili
Carreras, Lluís
Carreras, Joaquim
Carreras y Candi, Francesch
Carsi, Ignasi
Casades y Gramatxes, Pelegrí
Casanovas y Piñol, Manuel
Casas Carbó, Joaquim
Casas de Muller, Joseph M.
Castellvell, Joan
Casino de Sans
Centre Autonomista de D. del C. y de la I.
Círculo Sabadellés
Clapers y Berenguer, Joseph
Claramunt, Menna
Closas, Rafel
Coll y Escofet, Jaume
Colomé y Bosomba, Antoni
Colomer Fontcuberta, Santiago
Colomer Volart, Narcís
Colomer y Pujol, Antoni
Colomer i Tutau, Antoni
Conill, Bonaventura
Corominas, Pere
Cortès Riera, Ferran
Creus y Oliva, Pere
Cuadras y Feliu, Antoni de
Cubas y Oliver, Enrich
Cutxet, Telm
Daniel, Eussebi
Daniel, Joseph
Dodero y Teglen, Enrich
Domènech, Eduart
Domènech de Canyellas, María
Duran y Folguera, Modest
Duran i Ventosa, Claudi
Duran i Ventosa, Lluís
Elías, Esteve
Escayola y Valls, Joaquim
Esplugas, Pere
Espona Brunet, Santiago
Estany, Martí
Estefanell, Valentí
Fàbregas, Francisco
Fabregat, Antoni
Fages y Vilà, Feliu
Farrè y Carullé, Ramon
Faura y Sans, M.
Ferrer Ferrer, Antoni
Ferrer y Bàrbera, Joseph
Ferrer y Solervicens, Joan
Ferrer y de Barbarà, Francisco
Figueras de Barberà, Francisco
Fluvià, Joseph
Folch y Capdevila, Rafel
Folguera i Duran, Manuel
Font, Alexandre
Font y Margarit, Rossendo
Fort y Romeu, Joan
Freixas y Freixas, Joan
Fuentes, Enrich de
Fuster i Domingo, Narcís
Fuster y Mallofré, Joseph
Galceran, Octavi
Galvany y Parladé, Joseph
Gallardo y Garriga, Antoni
Gallardo y Martínez, Antoni
Garriga y Boixader, Angel
Garriga y Boixader, Joseph
Garriga y Boixader, Ramon
Gaspar, Miquel
Gatius y Durán, Just
Ganzer Miraller, Joseph M.
Gaza y Rosselló, Alfret
Genís y Aguilar, Martí
Girona Llagostera, Daniel
Gorchs y Solanlloch, Ceferí
Grau y Sàbat, Joseph
Gual, Joan
Guardiola, María
Guarro, Lluís
Gudiol y Cunill, Joseph
Guerra, Jaume
Guiu, M. de Montserrat
Hombravella, Francisco

Iglesias Guizart, J.
Jansà, Tomàs
Joventut Nacionalista de Barcelona
Jover Nonell, Lluís
Laporta, Jacinto
López Picó, Josep M.ª
Llagostera, Lluís
Lliga Regionalista de Sabadell
Llimona, Joan
Llovera, Josep M.
Lluhí y Rissech, Joaquim
Maluquer y Viladot, Joan
Marchal, Albert
Maristany, Fèlix
Marquès, Manuel
Marsans, Lluís
Marí, Joseph
Martí y Beya, Miquel
Martí i Monteys, Antoni
Martí y Balcells, Carme
Martínez Gras, Ramon
Martorell, Bernardí
Masferrer, Francisco M.
Maspons i Anglasell, Francisco de P.
Masriera, Lluís
Massip, Joseph A.
Massó y Torrents, Jaume
Massot y Balagué, Lluís
Mata, Lambert
Matheu y Seller, Joseph
Matheu y Seller, Julià
Messeguer, Enrich
Millà, Lluís
Millet, Joan
Millet, Lluís
Millet, Pere A.
Millet y Pagès, Francisco
Miquel, Joseph A.
Mir Servat, Joseph
Moliné y Brasés, Ernest
Moncunill y Bancells, Rossend
Monegal y Nogués, Trinitat
Monteys, Santiago
Mora, Artur
Mora, Joseph
Moragas Barret, Francesch
Moragas y Rodes, Vicèns de
Mundó y Freixas, Manuel
Muntañola, Pere
Navarra y Torres, Baldiri
Nicolau, Antoni
Noguera y Vila, Lluís
Novellas de Molins, Jaume
Oliva Lacoma, Andreu
Oller, Narcís
Oller y Rabassa, Joan
Omar y Barrera, Claudi
Orfeó Català
Palau Ximenes, Artur J.
Pallàs y Carreras, Joseph
Panadés i Martí, Enric
Par y Tusquets, Alfons
Paré y Carlopa, Antoni
Parés y Piquer, Ignasi
Parés y Bernič, Joan B.
Pastells Zanotti, Pere
Patxot, Rafel
Perdigó y Cortès, Manuel
Perés, Ramon D.
Permanyer, Francisco
Perpinyà y Pujol, Ferran
Perpinyà y Pujol, Joan
Pi y Munner, Joaquim
Pi y Roig, Jaume
Pibernat, Artur
Piera y Tassias, Joseph
Pirozzini, Carles
Pla y Deniel, Narcís
Planas y Font, Claudi
Planas y Serrabassa, Antoni
Planas, Jacinto
Pons Millet, Joan
Prat y Maignon, Joseph Ll.
Puget y Munt, Rafel
Puig de la Bellacasa y Deu, Lluís
Puig y Sais, Hermenegild
Puig i Alfonso, Francesc
Puig y Deulofeu, Eudalt

Puigpiqué, Francisco
Pujol, Joan
Pujol Serrat, Romà
Puvill, Antoni
Rahola i Molinas, Pere
Ribalta Alvarez, J.
Rebés Castellà, Bonaventura
Ribelles, Baró de
Ribot y Serra, Manuel
Rifà Anglada, Eduart
Roca Ballús, Joan
Roca, Joseph M.ª
Roca y Sans, R.
Rocamora, Manuel
Rodergas i Calmell, Josep
Rogent, Joseph
Roger y Crosa, Miquel
Roig y Punyet, Jaume
Roig y Punyet, Joseph
Romaní y Romaní, Antoni
Rosés, Gaspar
Rosich y Rubiera, Joseph
Rossell Lacambra, Adrià
Roure, Conrat
Rovira y Bruguera, Joseph
Rubió y Lluch, Antoni
Rusiñol, Jaume
Ruyra, Joaquim
Sabater y Bros, Joaquim
Sabater y Bros, Narcís
Sagnier, Leopold
Sagués Juyol, Alfons
Sala Bonfill, Joseph
Saltor Soler, Octavi
Sampera, Llorenç
Sanpere, Víctor
Sans, Ramon
Sans, Jaume
Santaló, Pere
Santonja, Enrich
Segalà, Lluís
Segalés, Joseph M.
Segura Morató, Eduart
Serra, Joseph
Serra y Pagès, Rossend
Serra y Puiguriguer, Pere
Serra y Pous, Manel
Serraclara y Hubert, Carles
Serrahima y de Camin, Lluís
Sindréu y Oliba, Joseph
Societat Barcelonesa d'Amichs de la Instrucció
Solé y Brufau, Emili
Solé y Brufau, Francisco
Soler y Escofet, Ignasi
Soler y Bosch, Joan
Suñé Clarà, Ramon
Surribas y Bracons, Joan
Talens Puig, Francisco
Tarragó y Lostaló, Joseph
Terrades Tintoré, Eduart
Thomàs, Joseph
Tintoré y Mercader, Lluis
Torras y Pujalt, Joaquim
Torres y Rossell, R.
Torres y Vilaró, Ramir
Torrents Dagés, Joan
Torent y Garrigolas, Rafel
Torrus y Arabía, Joseph
Tort y Monteys, Joseph
Trabal Balasch, Vicèns
Trabal, Lluís
Trabal, Jaume
Trinxet, Antoni
Turo, Armengol
Tusell, Xavier
Tusquets, Joan
Ubach y Mascaró, Albert
Uriach, Trinitat
Uriach Uriach, Joaquim
Valls, Francisco de P.
Valls, Manuel
Valls y Cascante, Agustí
Vendrell y Sadurní, Marcelí
Vendrell y Sala, Joseph
Ventura de Dodero, Guida
Verdaguer Puigdollers, Antoni
Verdaguer, Raymunda

Via, Lluís
Viada y Lluch, Lluís Carles
Vidal de Llobatera, Xavier
Vidal Riba, Eduart
Vilà, Manel
Vilaregut y Martí, Salvador
Vives i Borrell, Joan
Xicoy Grau, Joseph
Ximeno Planas, J.
Ziegler Negrevernis, Carles

SUSCRIPTOR FORÀ

Sant Celoni

Draper, Miquel

TAULA

	Plana
Mantenedors	7
Crida y veredicte	11
Discurs de Mossèn Jaume Collell y Bancells	17
Memoria, per Joseph Franquesa y Gomis	23
Esperança, per Marian Aguiló	33
La montanya catalana, per J. Ll. Pons y Gallarza	39
L'any mil, per Angel Guimerà	45
La veu de les ruines, per Adolf Blanch y Cortada	53
Visca Aragó!, per Ramon Picó y Campamar	57
La dexa del geni grech, per Mossèn Miquel Costa y Llobera	69
Plor de la tortra, per Mossèn Jacinto Verdaguer	95
Cant de Salomó, per A. de Pagès de Puig	99
El mal caçador, per Joan Maragall	105
Discurs de gracies, per Francesch Matheu	111
Anuari	115

